

به نام پروردگار مهربان

کنکور جدید

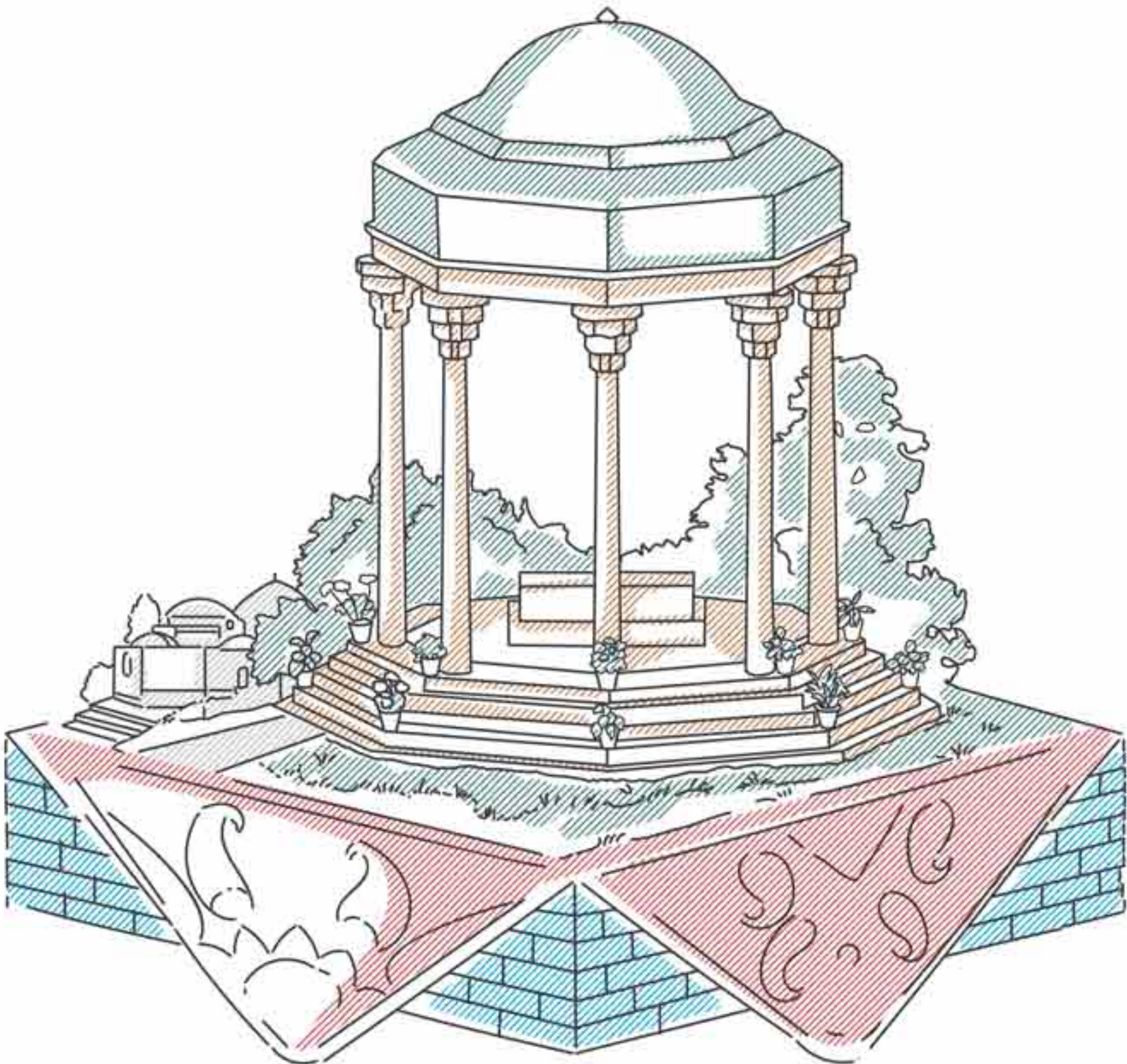
وزیرایش
جدید

فارسی جامع

ادبیات فارسی ۳ پایه دوازدهم

• شهریار قبادی • اسماعیل محمدزاده • سعید عنبرستانی

«فروغی بسطامی»

مقدمه

ما تماشایی او، خلق تماشایی ما
که بتی چهره نیفروخت به زیبایی ما
خود پسندیدن او بنگر و خودرایی ما
گو عدو کور شو از حسرت بینایی ما
یعنی از عمر همین بود تن آسایی ما
پس از این تا چه رسد بر سر سودایی ما
باده گو پاک بشو دفتر دانایی ما
تا کجا صرف شود مایهٔ عقبایی ما
پردهٔ روز قیامت شب تنهایی ما
در همه شهر نگنجد دل صحرایی ما
سیل هجران تو بنیاد شکیبایی ما
ورنه کی خاسته مردی به توانایی ما

یار بی پرده کمر بست به رسوایی ما
قامت افروخته می رفت و به شوخی می گفت
اوز ما فارغ و ما طالب او در همه حال
قتل خود را به دم تیغ محبت دیدیم
جان بیاسود به یک ضربت قاتل ما را
حالیا مست و خرابیم ز کیفیت عشق
هر کجا جام می آن کودک خندان بخشد
نقد دنیا به بهای لب ساقی دادیم
شب ما تا به قیامت نشود روز، که هست
مگرش زلف تو زنجیر نماید و نه
دل ز وصلت نتوان کند، بهل تا بگند
ناتوان چشم تو بر بست فروغی را دست

■ سلام، لطف می‌کنید خودتون رو معرفی کنید؟

کتاب فارسی جامع هشتم، متولد اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۷، انتشارات مهروماه، تهران

■ فارسی جامع یعنی چی؟

یعنی همه کتاب‌های فارسی دوره دوم متوسطه در یک قاب و در جهت آمادگی حرفه‌ای برای کنکور.

■ میشه کمی درباره جزئیات شخصیتی خودتون صحبت کنید؟

اول این که مطمئناً کتابی مثل من نمیتونید پیدا کنید، یه دونه‌ام، دُر دونه‌ام.

تاحالا همچین کتابی خدا به کسی عنایت نکرده...

■ با عرض پوزش از این که حرفتون رو قطع می‌کنم. چقدر از خودتون راضی هستید؟! چرا نباشم؟!!

چرا نباشم؟!!

ساختار من یه ساختار جدید و منحصر به فرد که تا نخونی ندونی.

یه آموزش کامل و بی نقص برای هر پنج مبحث ادبیات در خودم جا دادم (واژه، املا، دستور، آرایه، معنی و مفهوم)

■ **بسته واژگان:** برای معنی به هیچ واژه‌ای رحم نکردم و همه اون‌ها رو با نظم سطر به سطر در دو صف «واژگان

ستاره‌دار» و «واژگان متن» از جلو نظام دادم.

■ **بسته املا:** در هر درس یه جدول دارم که واژه‌های املائی رو با معنی و کمک نکته‌های فضایی توی اون جدول قرار دادم.

■ **بسته دستور:** فعل، نهاد، مسند، نقش دستوری، واج و... همه رو با روش‌های ساده آموزش دادم و در آن واحد

چند تا مثال از همون درس تقدیم کردم.

■ **بسته آرایه‌های ادبی:** در حد یه دبیر حرفه‌ای که چه عرض کنم، یه دبیر فوق حرفه‌ای که چه عرض کنم مثل سعدی

شیرین سخن، هرچی آرایه، توی کتاب درسی هست رو به روش شیرفهمانی آموزش دادم و واسه این آموزش‌ها کلی

مثال آوردم و بردم و نوشتم و ...

■ **بسته معنی و مفهوم:** مگه می‌شه جمله مهمی توی کتاب درسی بوده باشه و من اون رو توی خودم جا نداده

باشم و واسش معنی و مفهوم ویژه نیاورده باشم.

■ چه جالب!

حالا کجاش رو دیدید؟

به زبان آدمیزاد:

واژه‌ها رو ... ریزپردازون کردم

املاها که ... کیله و دمنه درمانی شدن

دستور و آرایه‌ها هم .... مثال کوبی شدن

معنی و مفهوم‌ها ... تفهیم‌کاری شدن

و دست آخر این که:

هر بسته‌ای که خونده می‌شه، بسته تستی اون موضوع با پاسخ تشریحی در خدمت شماست.

پس پنج تا بسته آموزشی + شش تا بسته تستی + آزمون‌های فصلی = کتاب فارسی جامع مهروماه

واسه این که دانش‌آموزها هم کلا برای همیشه رستگار بشن، آخر هر فصل یه آزمون داریم اونم چه آزمونییییی!!

بازم بگم که ....

■ مدیر پرتلاش انتشارات مهر و ماه آقای احمد اختیاری عزیز

■ جناب محمد حسین انوشه، مدیر شورای تألیف

■ مصاحبان روزها و شب‌های تألیف در مهر و ماه: یاسر و رضای آرامش اصل دو پدیده زیست کشور، رسول یزدیان رتبه برتر کنکور ۹۴ که خواب با نام او مفهوم می‌گیرد. و کورش هوشیار سروقامت گروه شیمی که خودش قیامتی است، احسان لعل همنشین بزرگان ریاضی، سرکار خانم رضایی سر ویراستار کلاً دقیق گروه زیست و البته عضو انجمن حمایت از گربه‌های محل، محمد امین مولایی دانشجوی شریف و شدید، سرکار خانم نیکدل عضو جدید واحد تألیف که همه ویرایش‌ها در بخش ایشان لنگر می‌اندازند و...

■ ویراستاران جان برکف: داود مژده عنبران و امیر حسین حیدری دو روح در دو جسم و دو اتاق. فائزه علی‌میری، فرزانه‌گانی سال قبل و پزشک امسال، حدیث قاسمی یه فرزانه‌گانی دیگر اما از نوع مهندس.

■ گروه تولید: رضا باغبانی مدیر تولید و احمد مرادی صفحه‌آرای بی بدیل، مصطفی خاتمی نازنین که هر چه از مهارت و تلاش او بگویم کم گفته‌ام و خانم‌ها نیرالسادات نواب و مژگان داوودی.

■ گروه هنری: محسن فرهادی مدیر هنری و همکارانشان تایماز کاویانی، حسین شیرمحمدی، حسام طلایی و خانم‌ها سمیرا مختاری، الهام اسلامی اشلقی.

فهرست

۱۵	فصل اول: ادبیات تعلیمی	
۴۹	فصل دوم: ادبیات پایداری	
۷۷	فصل سوم: ادبیات غنایی	
۱۱۱	فصل چهارم: ادبیات سفر و زندگی	
۱۴۷	فصل پنجم: ادبیات انقلاب اسلامی	
۱۷۳	فصل ششم: ادبیات حماسی	
۲۰۹	فصل هفتم: ادبیات داستانی	
۲۴۳	فصل هشتم: ادبیات جهان	

۲۷۲ پاسخنامه تشریحی

این کتاب، پیش‌کش وجود نازنین همه فرزندان ایران زمین

در فرو بسته ترین دشواری

در گرانبارترین نومییدی،

بارها بر سر خود بانگ زدم:

«هیچت ار نیست مخور خون جگر، دست که هست!»

بیستون را یاد آر، دست‌هایت را بسپار به کار

کوه را چون پَرکاه از سر راه بردار!

وَه چه نیروی شگفت انگیزی است

دست‌هایی که به هم پیوسته است...!

«فریدون مشیری»

فصل ۱

ادبیات تعلیمی

ای مرغ سحر، عشق ز پروانه بیاموز   کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
(سعدی)

تعداد تست‌های فصل: ۱۷۲

واژه	املا	دستور	آرایه	قرابت معنایی	آزمون
۳۰	۱۶	۱۸	۲۸	۶۰	۲۰

بسته‌های آموزشی درس اول

بسته واژگان

☆ واژه‌های ستاره‌دار

شکر نعمت

عنت: سپاس، شکر، نیکویی	مفخر: هر چه بدان فخر کنند و بنازند؛ مایه ناز و بزرگی
عز و جل: گرامی، بزرگ و بلندمرتبه است. (بعد از ذکر نام خداوند به کار می‌رود.)	صفوت: برگزیده، برگزیده از افراد بشر
مزید: افزونی، زیادی	نتمه: باقی مانده؛ تمه دور زمان؛ مایه تمامی و کمال گردش روزگار، مایه تمامی و کمال دور زمان رسالت
ممد: مددکننده، یاری‌رساننده	شفیع: شفاعت‌کننده
مفرح: شادی‌بخش، فرح‌انگیز	عطا: فرمانروا، اطاعت‌شده، کسی که دیگری فرمان او را می‌برد.
تقصیر: گناه، کوتاهی، کوتاهی کردن	نبی: پیغمبر، پیام‌آور، رسول
خوان: سفره، سفره فراخ و گشاده (هم‌معنی: بساط، سجاد)	قسیم: صاحب جمال
فاحش: آشکار، واضح	جسیم: خوش‌اندام
وظیفه: مقرری، وجه معاش	نسیم: خوشبو
روزی: رزق، مقدار خوراک یا وجه معاش که هر کس روزانه به دست می‌آورد یا به او می‌رسد؛	وسیم: دارای نشان پیامبری
وظیفه روزی: رزق مقرر و معین	انابت: بازگشت به سوی خدا، توبه، پشیمانی (هم‌معنی: عذر)
منکر: زشت، ناپسند	اعراض: روی گردان از چیزی، روی گردانی، انصراف
فراش: فرش‌گستر، گسترنده فرش	تضرع: زاری کردن، التماس کردن
دایه: زنی که به جای مادر به کودک شیر می‌دهد یا از او پرستاری می‌کند.	عاکفان: ج عاکف، کسانی که در مدتی معین در مسجد بمانند و به عبادت پردازند.
بنات: دختران (شکل مفرد: بنت)	معترف: اقرار کننده، اعتراف کننده
نبات: گیاه، رُستنی	واصفان: ج واصف، وصف کنندگان، ستاینندگان
قبا: جامه، جامه‌ای که از سوی پیش باز است و پس از پوشیدن دو طرف پیش را با دکمه به هم پیوندند.	جلیه: زیور، زینت
ورق: برگ	تخیر: سرگستگی، سرگردانی
قدوم: آمدن، قدم نهادن، فرارسیدن	منسوب: نسبت داده شده
موسم: فصل، هنگام، زمان	مراقبت: در اصطلاح عرفانی، کمال توجه بنده به حق و یقین بر اینکه خداوند در همه احوال، عالم بر ضمیر اوست؛ نگاه داشتن دل از توجه به غیر حق
ربیع: بهار	مکاشفت: کشف کردن و آشکارساختن، در اصطلاح عرفانی، پی بردن به حقایق است.
عصاره: آبی که از فشردن میوه یا چیز دیگر به دست آورند؛ افشرد، شیره (هم‌خانواده: عصیر)	معاملت: اعمال عبادی، احکام و عبادات شرعی، در متن درس، مقصود همان کار مراقبت و مکاشفت است
تاک: درخت انگور، رز	انبساط: حالتی که در آن، احساس بیگانگی و ملاحظه و رودربایستی نباشد؛ خودمانی شدن
شهد: عسل؛ شهد فایق؛ عسل خالص	گرامت کردن: عطا کردن، بخشیدن
فایق: برگزیده، برتر	بنان: انگشت (شکل جمع: بنانات) به معنی مفرد نیز آمده است.
باسق: بلند	
کاینات: همه موجودات جهان (شکل مفرد: کاینه)	

☰ واژه‌های متن

شکر نعمت

طاعت: بندگی، فرمان بردن، طوع • قربت: نزدیکی • به شکر اندرش: در شکرش • بر آمدن: بالا آمدن • ذات: وجود، هستی • بر آید: حاصل شود، عملی است.

اعملوا آل داود شكراً و قليلاً من عبادي الشكور: ای خاندان داود، سپاس گزارید و عده کمی از بندگان من سپاس گزارند. (سوره ایه ۱۳) • **عذر**: بهانه، توبه • **سز اوار**: شایسته • **باران رحمت** (اضافه تشبیهی): رحمت مانند باران است. • **خوان نعمت** (اضافه تشبیهی): نعمت مانند سفره است. • **بی دریغ**: بی مضایقه (دریغ، مضایقه) • **کشیده**: گسترده شده • **ناموس**: آبرو، اعتبار، نیک‌نامی • **برده ناموس** (اضافه تشبیهی): ناموس، مانند برده است. • **فرش باد صبا** (اضافه تشبیهی): باد صبا مانند فرش است. • **فرش زمردین** (استعاره): «سبزه‌ها و چمن» (ترکیب وصفی) • **زمرد**: سنگ قیمتی سبز (زمردین: به رنگ زمرد، سبز) • **دایه ابر بهاری** (اضافه تشبیهی): ابر بهاری مانند دایه است. • **فرموده**: دستور داده (مصدر: فرمودن) • **بنات نبات** (اضافه تشبیهی): نبات مانند بنات هستند. • **مهد**: گهواره • **مهد زمین** (اضافه تشبیهی): زمین مانند مهد است. • **خلعت**: جامه دوخته که بزرگی به کسی بخشد. • **اطفال شاخ** (اضافه تشبیهی): شاخه‌ها مانند اطفال هستند. • **کلاه شکوفه** (اضافه تشبیهی): شکوفه مانند کلاه است. • **به کف آوردن**: به دست آوردن • **سرگشته**: سرگردان، حیران • **فرمانبردار**: مطیع، تابع • **انصاف**: عدالت، راستی • **خبر**: حدیث، سخنی که از پیامبر (ص) باشد. • **رحمت عالیمان**: موجب بخشش موجودات در نزد خداوند. • **بلغ**: رسید • **علی**: مرتبه بالا • **کشف**: برطرف کرد؛ آشکار کرد. • **ذبحی**: تاریکی‌ها (شکل مفرد: ذبحه) • **حسنت**: نیکو است. • **دیوار اُمت** (اضافه تشبیهی): اُمت مانند دیوار است. • **بشتیان**: تکیه‌گاه، چوبی که به جهت استحکام بر دیوار نصب کنند. • **هرگه**: هر زمان • **جل و علا**: بزرگ و بلند قدر است. • **نظر کردن**: نگاه کردن، نگرستن، توجه کردن • **سبحانه و تعالی**: پاکیزه و بلندمرتبه است. • **با فلانکتی قد استحیثت من عبدي و لیس له غیري فقد غفرت له**: ای فرشتگانم، من از بنده خود شرم دارم و او جز من پناهی ندارد؛ پس او را آمرزیدم. • **اجابت کردن**: پاسخ دادن، قبول کردن • **کرم**: بزرگی، بخشش • **شرمسار**: خجالت‌زده • **کعبه جلال**: خانه بزرگی او (اضافه تشبیهی) • **تقصیر**: سستی و کوتاهی در کاری • **ما عبذناک حق عبادتک**: تو را چنان که شایسته است عبادت نکردیم. • **حلیه جمال**: زیور جمال و زیبایی • **به تحیر منسوب**: به سرگردانی وابسته (متحیر و سرگردان) • **ما عرفناک حق معرفتک**: تو را چنان که سزاوار شناسایی توست، نشناختیم. • **صاحب‌دل**: آگاه، عارف **بی‌دل**: کنایه از «عاشق و عارف»، در این جا خود سعدی مراد است. • **بی‌نشان**: کنایه از «خداوند» (معتوق ازل) • **جیب**: گریبان، یقه • **سر به جیب مراقبت فرو بردن** (کنایه): در حالت تأمل و تفکر عارفانه قلب خود را از هر چه غیر خدا حفظ کردن • **بجر مکاشفت** (اضافه تشبیهی): مکاشفت مانند دریاست. • **مستغرق**: غرق شده • **بوستان** (استعاره): حالت عبادی، عالم معنا، معرفت الهی • **تحفه**: هدیه، ارمغان • **درخت گل** (استعاره): «حقیقت» یا «اسرار الهی» • **دامن پر کردن** (کنایه): مقدار زیادی از چیزی تدارک دیدن یا جمع کردن • **دامن از دست رفتن** (کنایه): از خود بی خود شدن، اختیار خود را از دست دادن • **سوخته**: منظور پروانه عاشق است. • **جان شد**: کشته شد. • **آواز**: صدا • **مذعبان**: ادعاکنندگان، خواهندگان • **برکردن**: بالا بردن • **کلک**: هر نی میان خالی را گویند عموماً، نی

گنج حکمت - گمان

بط: مرغابی • **قصد کردن**: آهنگ کردن، عزم کردن، قصد جان کسی را کردن • **فرو گذاشتن**: رها کردن، ترک کردن • **قصد پیوستن**: قصد کردن، کاری انجام دادن • **ثمرت**: نتیجه، ثمره، میوه • **تجربت**: تجربه

بستهٔ املا

گروه کلمات	معنی	هم‌آوا، مشابه / مفرد، جمع	هم‌خانواده
طاعت و بندگی	هم‌معنی هستند.	شکل جمع: طاعات	مطیع، مطاع
موجب قربت	موجب نزدیکی	هم‌آوا: غربت (دوری)	قرب، قرب، تقریب
مفرح ذات	شادی بخش وجود	شکل جمع: مفرحات	تفریح، فرح
تقصیر خویش	گناه خود	شکل جمع: تقصیرات	مقصر، قصور، قاصر
خوان نعمت	سفره نعمت	هم‌آوا: خان (مرحله)	خوان گستر
گناه فاحش	گناه آشکار		فحشا
باد صبا	باد شرقی	هم‌آوا: صبا (سوره‌ای در قرآن)	
بنات نبات	دختران گیاه	شکل مفرد: بنت (دختر)	نباتی
مهد زمین	گهواره زمین		
عصاره تاک	چکیده انگور		عصیر
شهد فایق	شیرینی برتر		موفق، توفیق
نخل باسق	نخل بلند	شکل جمع: بواسق	
صقوت آدمیان	برگزیدهٔ انسان‌ها		صفا، مصطفی
قسیم و زیبا	هم‌معنی هستند.		
دست انابت	دست توبه		انابه
اعراض کردن	روی برگرداندن		عرض، تعرض
تضرع و زاری	هم‌معنی هستند.		متضرع

عاکفان کعبه	گوشه نشینان کعبه	معتکف، اعتکاف
حلیه جمال	زیور زیبایی	حلیت
به تحیر منسوب	حیران شده	محبّر، متحیر
بهر مکاشفت	دریای کشف حقیقت	بحور، بحار (دریاها)
مستغرق شده	فرورفته	غرق، غریق
تحفه و هدیه	هم معنی هستند.	شکل جمع: تحف / هدایا
اصحاب و یاران	هم معنی هستند.	شکل مفرد: صاحب
بطی در آب	مرغابی در آب	اصحاب (جمع اصحاب)
فرو گذاشتن	رها کردن، کوتاهی	هم‌آوا: گزاردن
قصد پیوستن	قصد کردن	فروگذاری
ثمرت و تجربت	نتیجه و تجربه	مقصود
		شکل جمع: ثمرات / تجارب
		ثمر، مُثمر

بسته دستور

یاد بگیریم • حذف

• حذف موجب صرفه جویی در کلام می‌شود. هر یک از اجزای جمله در صورت وجود قرینه می‌توانند حذف شوند.

• انواع حذف:

• حذف به قرینه لفظی: اگر حذف به دلیل تکرار و برای پرهیز از تکرار صورت گیرد، آن را حذف به قرینه لفظی گویند. پلیس، سارق را دستگیر کرد و زندانی کرد (پلیس، سارق را دستگیر و زندانی کرد).

• اگر فعل، شناسه داشته باشد، حذف نهاد از نوع لفظی است.

• حذف به قرینه معنوی: حذف آن چه خواننده یا شنونده از مفهوم کلام حدس می‌زند. اگر خواننده یا شنونده از سیاق سخن به بخش حذف شده پی ببرد، آن را حذف به قرینه معنوی گویند. چه بهتر ... که شما این کار مهم را به عهده بگیرید. (است به قرینه معنوی حذف شده است).

• برخی از حذف‌ها: حذف فعل، حذف جمله، حذف نهاد جدا

مثال‌های یاد بگیریم:

(حذف)

- منت خدای را، عزوجل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت.
- فعل «است» به قرینه لفظی پس از «نعمت» حذف شده است.
- بنده همان به که ز تقصیر خویش عذر به درگاه خدای آورد
- فعل «است» در مصراع اول بعد از «به» به قرینه معنوی حذف شده است. (یعنی: همان بهتر است)
- باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده.
- فعل «است» بعد از «رسیده» و «کشیده» به قرینه معنوی حذف شده است.
- چه غم دیوار آمت را که دارد چون تو پشتیبان؟ چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیان؟
- حذف فعل «است» بعد از «چه غم» و «چه باک» به قرینه معنوی
- عاکفان کعبه جلالتش به تقصیر عبادت معترف که: «ما عبدناک حقّ عبادتک» و اصفان حلیه جمالش به تحیر منسوب که ...
- فعل «هستند» پس از «معترف» و «منسوب» به قرینه معنوی حذف شده است.
- یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرورده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده؛
- فعل «بود» بعد از «مستغرق شده» به قرینه لفظی حذف شده است.

چند نکته دستوری مهم درس:

(اجزای جمله)

• منت خدای را، عزوجل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت.

مضاف الیه مستند

مضاف الیه مستند

به شکر اندر: دو حرف اضافه برای یک متمم / نقش دستوری «ش» در «به شکر اندرش» مضاف الیه است «به شکر اندر او» .

• باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده. پرده ناموس بندگان به گناه فاحش نذر و وظیفه روزی به

مفعول

متمم

مفعول

فعل

نهاد

متمم

نهاد

خطای منکر تبرد.

متمم

▪ **فراش باد صبا** را گفته تا **فرش زمردین** بگسترند و **دایه ابر بهاری** را فرموده تا **بنات نبات** در **مهد زمین** بیروند.
 فراش باد صبا، دایه ابر بهاری، بنات نبات و مهد زمین: اضافه تشبیهی
 ▪ **درختان** را به **خلعت نوروزی قبابی سبز ورق** در **برگرفته** و **اطفال شاخ** را به **قدوم موسم ربیع** **کلاه شکوفه** بر سر نهاده.
قبای سبز ورق، اطفال شاخ و کلاه شکوفه: اضافه تشبیهی

(استعاره)

▪ **فراش باد صبا** را گفته تا **فرش زمردین** بگسترند و **دایه ابر بهاری** را فرموده تا **بنات نبات** در **مهد زمین** بیروند.
فرش زمردین: استعاره از «سبزه‌ها»، «فرش گسترده باد صبا» (تشخیص و استعاره)، «بنات پروردن ابر بهاری» (تشخیص و استعاره)
 ▪ **درختان** را به **خلعت نوروزی قبابی سبز ورق** در **برگرفته** و **اطفال شاخ** را به **قدوم موسم ربیع** **کلاه شکوفه** بر سر نهاده.
به قدوم موسم ربیع: تشخیص و استعاره

(تلمیح)

▪ **مَنّت خدای را، عزوجلّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت.**
 اشاره دارد به آیه «لَإِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ» (سوره ابراهیم، آیه ۷)
 ▪ **دایه ابر بهاری** را فرموده تا **بنات نبات** در **مهد زمین** بیروند.
 اشاره دارد به آیه «أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا (آیا زمین را گهواره‌ای قرار ندادیم؟)
 ▪ **ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند** تا تو نانی به **کف آری** و به **غفلت نخوری**
 تلمیح دارد به آیه «و سَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ وَ التَّجُومَ مَسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِی...» (و شب و روز و خورشید و ماه را برای شما مسخر گردانید و ستارگان به فرمان او رام و مطیع هستند).

(تضمین)

▪ **این مدعیان در طلبش بی‌خبران‌اند** **کان را که خیر شد، خیری باز نیامد**
 تلمیح به حدیث «مَنْ عَرَفَ اللَّهَ كَلَّ لِسَانَهُ» (هر کس خداوند را شناخت زبانش لال می‌شود).
 ▪ **اعملوا آل داود شكراً و قلیل من عبادی الشکور**
 آیه قرآنی (سوره سبأ، آیه ۱۳) عیناً ذکر شده است.

(سجع)

▪ **مَنّت خدای را، عزوجلّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت.** هر نفسی که **فرومی‌رود ممدّ حیات** است و چون **برمی‌آید، مفرّح ذات.** پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکری واجب.
 کلمات «قربت و نعمت»، «فرو میرود و بر می‌آید»، «حیات و ذات» سجع دارند.
 ▪ **باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده.** پرده ناموس بندگان به **گناه فاحش نذرند** و **وظیفه روزی** به **خطای منکر نبرد.**
 کلمات «رسیده، کشیده» و «نبرد، نبرد» سجع دارند.

(مجاز)

▪ **مجلس تمام گشت و به آخر رسید عمر** ما هم‌چنان در **اوّل وصف تو مانده‌ایم**
مجلس: مجازاً «خطبه آغاز گلستان یا استعاره از زندگی دنیوی»

✓ **کنایه‌های مهم درس:** پرده ناموس کسی را دریدن (بی‌آبرو و رسوا کردن وی) • بر آمدن کاری از دست کسی: کنایه از «توانایی او برای انجام آن کار» • از عهده کاری به در آمدن: کنایه از «آن کار را به خوبی انجام دادن» • خبر شدن: کنایه از «اطلاع یافتن و آگاه شدن» • باز نیامدن خیر: کنایه از «محو شدن»

بسته معنی و مفهوم

شکر نعمت

لزوم شکر نعمت

▪ **مَنّت خدای را، عزوجلّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت.** هر نفسی که **فرو می‌رود ممدّ حیات** است و چون **بر می‌آید، مفرّح ذات.** پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکری واجب.
 معنی: سپاس و احسان مخصوص خدای توانا، عزیز و بزرگی است که اطاعت از او سبب نزدیکی به وی است و شکرگزاری از او موجب زیادی نعمت است. هر نفسی که می‌کشیم (دم) موجب دوام زندگی است و چون بیرون می‌دهیم (بازدم) موجب شادی وجود پس در هر نفسی دو نعمت وجود دارد (دم و بازدم) و بر هر نعمتی شکری واجب است.

ناتوانی انسان در جبران نعمت‌های خداوند

▪ **از دست و زبان که برآید** **کز عهده شکرش به درآید؟**
 ▪ **ورنه، سزاوار خداوندی‌اش** **کس نتواند که به جای آورد**

طلب بخشش الهی

▪ **بنده همان به که ز تقصیر خویش** **عذر به درگاه خدای آورد**
 معنی: همان بهتر که بنده به دلیل کوتاهی در عبادت، از درگاه خداوند طلب آمرزش کند.

فراگیر بودن رحمت خداوند

▪ **باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده.**
 معنی: رحمت بی‌پایان خداوند مانند بارانی است که نصیب همه شده است و نعمت بی‌مضایقه خداوند هم‌چون سفره‌ای در همه جا گسترده شده است.

• پرده ناموس بندگان به گناه فاحش نذر و وظیفه روزی به خطای منکر نبرد
معنی: ابروی بندگان را به سبب گناهان آشکار آنان نمی‌ریزد و روزی مقرر آن‌ها را با وجود خطاکار بودنشان قطع نمی‌کند.

عیب‌پوشی خدا / رزاق بودن خداوند

• فرّاش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مه‌در زمین پیروند. درختان را به خلعت نوروزی قبای سبز ورق در برگرفته و اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده. عصاره تاکی به قدرت او شاهد فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته. !
معنی: خداوند به باد صبا که هم‌چون فرش گسترده است، فرمان داده تا سبزه‌ها و گیاهان را که هم‌چون فرش سبز رنگی هستند، روی زمین بگستراند و به ابر بهاری دستور داده که هم‌چون دایه‌ای گیاهان را که هم‌چون دخترانی هستند، بر روی زمین که مانند گهواره‌ای است، پرورش دهد و به رسم هدیه نوروزی، برگ‌ها را که هم‌چون جامه سبزی هستند بر تن درختان پوشانده و به مناسبت فرا رسیدن فصل بهار، شکوفه‌ها را هم‌چون کلاه‌هایی بر سر شاخه‌ها - که مانند کودکانی هستند - گذاشته است. شیره درخت انگور به قدرت او به شیرینی برتر تبدیل شده و هسته خرمایی به واسطه پرورش او به نخلی بلند بدل گشته است.

توصیف قدرت الهی

• یلغ العلی بکماله، کشف الدجی بجماله، حسنت جمیع خصاله، صلوا علیه و آله
معنی: به واسطه کمال خود به مرتبه بالا رسید و با جمال نورانی خود تاریکی‌ها را برطرف کرد. همه صفات او زیباست؛ بر او و خاندانش درود بفرستید.

توصیف زیبایی‌ها، عظمت و مقام
والای پیامبر(ص)

• قسیم جسیم نسیم و سیم شیفع مطاع نبی کریم
معنی: اوشفاعت‌کننده، فرمانروا، پیام‌آور، بخشنده، صاحب‌جمال، خوشاندام، خوشبو و دارای نشان پیامبری است.

توصیف ویژگی‌های پیامبر(ص)

• چه پاک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان؟ چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشیبان؟
معنی: وقتی که تو تکیه‌گاه امت خود باشی، امت تو غمی ندارد، همان‌طور که اگر نوح ناخدای کشتی کسی باشد، او از موج دریا ترسی نخواهد داشت.

انکا به پیامبر سبب اطمینان و آرامش
است.

• ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری
معنی: ای انسان! تمام هستی در تلاش هستند تا تو روزی به دست آوری و آن را با غفلت از یاد خدا نخوری.

نیاید از یاد خدا غافل شد.

• همه از بهر تو سرگشته و فرمانبردار شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری
معنی: ای انسان، همه هستی برای آسایش تو، به فرمان تو هستند، پس دور از انصاف است که از خداوند اطاعت نکنی.

توصیه به بندگی خداوند /
انسان اشرف مخلوقات است.

• هر که که یکی از بندگان گنهگار پریشان‌روزگار، دست انابت به امید اجابت به درگاه حق - جل و علا - بردارد، ایزد تعالی در او نظر نکند. باز بخواند، باز اعراض کند. بار دیگرش به تضرع و زاری بخواند. حق - سبحانه و تعالی - فرماید: یا ملائکتی قد استحیبت من عبدي و لیس له غیري فقد غفرت له. دعوتش اجابت کردم و امیدش برآوردم که از بسیاری دعا و زاری بنده همی شرم دارم.

معنی: هرگاه یکی از بندگان گناه‌کار آشفته‌حال به امید قبولی خواسته‌اش دست توبه به درگاه خداوند بزرگ و بلندمرتبه بردارد، خداوند بلندمرتبه به او توجهی نمی‌کند. آن بنده دوباره خدا را صدا می‌زند. اما خداوند از او روی برمی‌گرداند. بار دیگر آن بنده خداوند را با ناله و زاری صدا می‌زند.

توصیف عظمت و لطف بی‌پایان پروردگار
در حق بندگان / خداوند توبه بندگانش
را می‌پذیرد.

خداوند - که پاک و بلندمرتبه است - می‌فرماید: ای فرشتگانم، من از بنده خود شرم دارم و او جز من پناهی ندارد پس امرزیدمش؛ دعایش را پذیرفتم و خواسته‌اش را برآورده ساختم، زیرا از دعا، ناله و زاری بسیار بنده‌ام شرم می‌کنم.

• کرم بین و لطف خداوندگار گنه بنده کرده‌ست و او شرمسار
معنی: لطف و کرم خداوند را بین که بنده گناه می‌کند اما او ابراز شرمندگی می‌کند. تأکید بر کرم خدا.

• عاکفان کعبه جلالش به تقصیر عبادت معترف که: «ما عبدناک حقّ عبادتک» و واصفان حلیه جمالش به تحیر منسوب که: «ما عرفناک حقّ معرفتک»

معنی: جلال و عظمت خداوند هم‌چون کعبه‌ای است و عبادت‌کنندگان این کعبه به کوتاهی در عبادت خود اعتراف می‌کنند که: «تو را چنان که شایسته است، پرستش نکردیم» و جمال خداوند هم‌چون زیوری است که وصف‌کنندگان این زیور با سرگشتگی می‌گویند: «تو را چنان که سزاوار توست، نشناختیم»

نانوانی و کوتاهی انسان در عبادت و
شناخت خداوند

• گر کسی وصف او ز من پرسد بی‌دل از بی‌نشان چه گوید باز؟
معنی: اگر کسی اوصاف خداوند را از من بپرسد نمی‌توانم چیزی بگویم زیرا من عاشق از خداوندی که نشانی ندارد، چه چیزی می‌توانم بیان کنم.

خداوند قابل توصیف نیست.

• عاشقان کشتگان معشوق‌اند بر نیاید ز کشتگان آواز
 معنی: عاشقان که به مقام فنا فی الله رسیده‌اند، نمی‌توانند ویژگی‌های خداوند را بیان کنند، چون شخص بی‌جان و فانی نمی‌تواند سخن بگوید.

رازداری / پذیرفتن خطرات عشق

• یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرورده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده: آن‌گه که از این معامله باز آمد، یکی از دوستان گفت: از این بوستان که بودی، ما را چه تحفه کرامت کردی؟ گفت: به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیه اصحاب را. چون برسیدم، بوی گل چنان مست کرد که دامنم از دست برفت!

توصیف حالت‌های عارفانه / حیرت و

سرگشتگی

• هیچ نقاش نمی‌بیند که نقشی بر کند و آن‌که دید از حیرتش کلک از بنان افکنده‌ای
 معنی: هیچ نقاشی تو را نمی‌بیند که بتواند از تو تصویری بکشد، و نقاشی هم که تو را ببیند از حیرت قلم از دستش رها می‌شود.
 معنی: یکی از عارفان در حال تفکر عارفانه فرورفته بود و در کشف حقایق الهی که مانند دریایی است، غوطه‌ور شده بود. زمانی که از این عرفانی خارج شد، یکی از دوستانش پرسید: از بوستان عشق الهی که در آن بودی چه هدیه‌ای برای به ما آورده‌ای؟ گفت: به خاطر داشتم که وقتی به وصال خدا برسم اندکی از معارف الهی را برای هدیه به دوستان بیاورم. وقتی رسیدم، لذت جلوه‌های حق آن‌چنان مرا مست کرد که از خود بی‌خود شدم او دوستان را فراموش کردم!

توصیف عظمت خدا

• ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم وز هر چه گفته‌اند و شنیدیم و خوانده‌ایم
 معنی: ای خدایی که از دایره خیال، مقایسه، ظن و تخیل ما و از تمام گفته‌ها و شنیده‌ها و خواننده‌های ما فراتر هستی.

• ای مرغ سحر! عشق ز پروانه بیاموز کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
 معنی: ای مدعی، عشق راستین را از پروانه بیاموز، زیرا که در راه معشوق فنا شد، ولی صدایی (آه و فغان) از او برنخواست.

پاک‌بازی عاشق / رازداری عاشقان

واقعی

• این مدعیان در طلبش بی‌خبران‌اند کان را که خبر شد، خبری باز نیامد
 معنی: کسانی که ادعای شناخت معشوق را دارند، در واقع خبری از او ندارند، زیرا کسی که از معشوق آگاهی یافت خبری از او به دیگران نمی‌رسد. (به واسطه از دست دادن موجودیت خود در ذات او فنا می‌شود)

تست‌های درس اول

بسته‌واژگان

۲۷. معنی واژه‌های کدام گزینه درست است؟

- (۱) دریغ (مضایقه) - زمرد (سنگ سرخ)
- (۳) سزاوار (شایان) - کشیدن (گستردن)

۲۸. یکی از سه معنی کدام واژه نادرست است؟

- (۱) طاعت (اطاعت، عبادات، طوع)
- (۳) فراش (فرش گستر، گسترنده فرش، خدمت‌کار)

۲۹. یکی از دو معنی کدام واژه نادرست است؟

- (۱) قصد کردن: آهنگ کردن - عزم کردن
- (۳) قصد پیوستن: قصد کردن - هدف قرار دادن

۳۰. در کدام گزینه همه معانی واژه‌های درست نیست؟

- (۱) کرم (بزرگی، بخشش) - فرمانبردار (مطیع، تابع)
- (۳) معترف (اقرارکننده، اعتراف‌کننده) - برآید (حاصل شود، عملی شود) (۴) فرمود (دستور داد، گفت) - بلغ (رسیده، جوان)

- (۲) برآمد (بازگشت) - بط (مرغابی)
- (۴) ربیع (تازه) - عز و جل (گرامی و بزرگ است).

- (۲) نظر کردن (نگاه کردن، نگرستن، توجه کردن)
- (۴) پشتیبان (جویی که به جهت استحکام بر دیوار نصب کنند، تکیه‌گاه، حامی)

- (۲) فرو گذاشتن: رها کردن - ترک کردن
- (۴) ثمرت داشتن: نتیجه داشتن - میوه داشتن

- (۲) انصاف (عدالت، راستی) - تقصیر (گناه، کوتاهی)

۳۱. معنی چند واژه نادرست است؟

«مدعی: خواهنده»، «جان شد: کشته شد»، «تحفه: ارمغان»، «خبر: حدیث»، «بی‌دل: عاشق»، «صاحب‌دل: معشوق»، «کشف: برطرف کرد»، «اجابت: پاسخ‌گویی»، «مهد: مکان»

(۱) سه (۲) یک (۳) دو (۴) چهار

۳۲. توضیح داخل کمانک کدام عبارت نادرست است؟

(۱) دامن از دست رفتن (بی‌خیال و آسوده شدن)
(۲) به‌کف آوردن (به‌دست آوردن)
(۳) دامن پر کردن (تدارک چیزی را در حد زیاد دیدن)
(۴) به تحیر منسوب (سرگردان)

۳۳. در حالت تأمل و تفکر عارفانه قلب خود را از هر چه غیر خدا حفظ کردن تعریف کدام واژه است؟

(۱) سر به جیب مکاشفت فروبردن
(۲) سر به جیب مراقبت فروبردن
(۳) دل را در اعتکاف فروبردن
(۴) سر و دل در بوستان فروبردن

۳۴. «ستاینده، هستی، بهانه، اعتبار، تاریکی» به ترتیب معنی کدام واژه‌هاست؟

(۱) ثناگر - وجود - عذر - ارزش - دجی
(۲) ثناگر - حیات - تعلل - قدر - دجیه
(۳) واصف - مایملک - انابت - آبرو - دجی
(۴) واصف - ذات - عذر - ناموس - دجیه

۳۵. در کدام گزینه برخی از معانی واژه‌های نادرست است؟

(۱) صفوت: برگزیده - منتخبی از افراد بشر
(۲) مطاع: فرمانروا - اطاعت‌شده - فرمان‌بر
(۳) موسم: فصل - هنگام - زمان
(۴) قدوم: آمدن - قدم نهادن - فرارسیدن

۳۶. در هر گزینه واژه‌های به‌کار رفته است که هم‌آوای آن در زبان فارسی وجود دارد، به‌جز.....

(۱) طاعتش موجب غربت است.
(۲) در بحر مکاشفت مستغرق شده.
(۳) شفیع مطاع نبی کریم.
(۴) واصفان حلیه جمالش به تحیر منسوب

۳۷. معنی درست واژه‌های «انابت، عصاره، وظیفه، اعراض» در همه گزینه‌ها آمده است، به‌جز.....

(۱) بازگشت به‌سوی خدا - آب میوه فشرده - مقرری - انصراف
(۲) تقاضا - خالص - روزی - روی از خالق برگرداندن
(۳) پشیمانی - افشرد - مقرری - روی گرداندن از چیزی
(۴) توبه - شیر - وجه معاش - روی گردانی

۳۸. در کدام گزینه معنی درست واژه‌های «بنان، بنات، باسق، فایق» آمده است؟

(۱) انگشت - فرزندان - شیرین - بلندتر
(۲) انگشتان - نوزادان - بلند - پیروز
(۳) انگشتان - دختران - تنومند - برتر
(۴) انگشت - دختران - بلند - برگزیده

۳۹. واژه‌های معادل «زیبا، دارای نشان پیامبری، خوش‌بو، خوش‌اندام» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

(۱) وسیم - نسیم - نسیم - نسیم
(۲) نسیم - وسیم - نسیم - نسیم
(۳) نسیم - وسیم - نسیم - نسیم
(۴) نسیم - نسیم - نسیم - نسیم

۴۰. در کدام گزینه معنی یکی از واژه‌ها نادرست آمده است؟

(۱) (تضرع: التماس کردن) - (تاک: رز)
(۲) (تحیر: سرگردانی) - (فاحش: خطاکننده)
(۳) (نبی: پیام‌آور) - (ورق: برگ)
(۴) (منکر: زشت) - (کانبه: موجود)

۴۱. معنی چند واژه در برابر آن درست است؟

«کرامت کردن: بخشیدن»، «عاکف: حج‌گزار»، «نبات: رستنی»، «شفیع: شفاعت‌کننده»، «شهد فایق: غسل خالص»، «حلیه: زینت»، «خوان: سفره فراخ»، «دایه: سرپرست»، «روزی: رزق»، «مزید: افزایش‌دهنده»

(۱) نه (۲) هشت (۳) هفت (۴) شش

۴۲. داده کدام گزینه نادرست است؟

(۱) تتمه: مایه تمامی و کمال
(۲) وظیفه: روزی: رزق مقرر و معین
(۳) قبا: جامه‌ای که از دو طرف باز است و پس از پوشیدن دو طرف بازش را با دکمه می‌بندند.
(۴) مفخر: هرچه بدان فخر کنند و بنازند.

۴۳. معنی درست واژه‌های «گلک، مستغرق، مُمِد، مفرح» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

(۱) نوعی قایق - غرق‌کننده - یاری - شادی‌بخش
(۲) نوعی قایق - غرق‌شده - یاری‌گر - سبب شادی
(۳) قلم نی - غوطه‌ور شده - یاری‌شده - تفریح‌کننده
(۴) قلم نی - غرقه - یاری‌رساننده - فرح‌انگیز

۴۴. «..... در اصطلاح عرفانی، کمال توجه بنده به حق و تأکید بر اینکه خداوند در همه احوال، عالم بر ضمیر اوست.»
 (۱) مراقبت (۲) معاملات (۳) مکاشفت (۴) انبساط

۴۵. در کدام بیت واژه «مَنّت» معنی متفاوتی دارد؟

- (۱) مرد باید که جفا بیند و مَنّت دارد
  - (۲) شکر و سپاس و مَنّت و عزّت خدای را
  - (۳) از من بگویی شاه رعیت‌نواز را
  - (۴) گر بر سر پیکان برود طالب دوست
- نه بنالد که مرا طاقت بدخویان نیست
 پروردگار خلق و خداوند کبریا
 مَنّت منه که ملک خود آباد می‌کنی
 حقا که هنوز مَنّت دوست بر اوست

بسته‌املا

۴۶. واژه‌های کدام گزینه به ترتیب جای خالی بیت زیر را کامل می‌کند؟

«به محبت رسی از آن ..... برهی از مشقت .....

- (۱) قربت - غربت
- (۲) غربت - غربت
- (۳) قربت - قربت
- (۴) غربت - قربت

۴۷. در کدام گزینه همه واژه‌ها با املا صحیح نوشته شده است؟

- (۱) نسیم سیا از سوی دیگر وزیدن گیرد.
- (۲) راه از میان موی‌رگ‌های حیاط می‌گذرد.
- (۳) حشمت ملک نقصان فاهش می‌پذیرد.
- (۴) تو را از بهر مصلحتی می‌پرورم.

۴۸. در کدام گزینه غلط‌املائی وجود دارد؟

- (۱) مطاع سروران - امر مطاع - مطیع و مطاع
- (۲) مطاع ملوک - پادشاه مطاع - مطیع امر
- (۳) حکم مطاع - فرمان مطاع - مطاع کثیر
- (۴) مطاع همه - امیر و مطاع - مطیع و مطاع

۴۹. در این دو بیت چند غلط‌املائی وجود دارد؟

- نسیم هرکس رزق و نصیب من خذلان
 نسیم خلق تو خیزد ز روزه رضوان»
- «مگر سپهری و هستی که باشد از تو همی
 ضیاع ذهن تو زاید ز چشمه خورشید
- (۱) چهار
  - (۲) یک
  - (۳) دو
  - (۴) سه

۵۰. در کدام گزینه غلط‌املائی بیش‌تری وجود دارد؟

- (۱) چنان گذارد رازی که گویدش خاطر
  - (۲) به حل و عقد و به ابرام و نقض در کف تو
  - (۳) به تنگی اندر همخانه گشته با ظلمت
  - (۴) زهی به جاه تو مأمور کعبه دولت
- که گوش نشنودش اینت غایت کتمان
 همی طرازد و سازد مصالح گیهان
 به ظلم اندر همخواه گشته با خذلان
 زهی به صدر تو منصوب قیله احسان

۵۱. آخرین واژه کدام بیت املائی غلط دارد؟

- (۱) آنچه کرد امسال شاه از هفت‌خوان نادرتر است
  - (۲) در هر کجا که هست اثرهای او پدید
  - (۳) اگر خواهی که خدمت‌کار و مدحت‌خوان بود چرخ
  - (۴) گیتی به میزبانی و حیلت‌گری تو را
- زین سپس ما را عجب ناید حدیث هفت‌خوان
 بر قصرهای قیصر و بر خانه‌های خوان
 همیشه خدمت او کن همیشه مدحت او خوان
 پرداخت است خانه و آراست است خوان

۵۲. در کدام گزینه غلط‌املائی وجود ندارد؟

- (۱) خدای عزّ و جل در ازل نهاد چنان
  - (۲) تا نیفتد در آن فساد و خلل
  - (۳) یار شب را روز مهجوری مده
  - (۴) کمینه مایه از طبع اوست بهر محیط
- که جمله از دو محمد بود سلاح جهان
 از ظهور و غرور نفس دقل
 جان قربت‌دیده را دوری مده
 کهنه پایه از قدر اوست چرخ کیان

۵۳. در کدام گزینه غلط‌املائی وجود ندارد؟

- (۱) گوش ظاهر این سخن را ضبط کن
  - (۲) نه از خویش غم دامن دریدن
  - (۳) ز معروقان این دام زبون‌گیر
  - (۴) هر آن نقشی که آید زشت یا خوب
- گوش جانش جاذب اصرار کن
 نه از تیغش هراس سر بریدن
 برو گرد آمده یک دشت نخجیر
 کند بر کام خویش آن نقش منصوب

۵۴. کدام بیت فاقد غلط املائی است؟

- (۱) بر جگر آیش یکی قطره نماند
 (۲) عصیر جان به خم جسم تیر می‌انداخت
 (۳) مرا گوید که درد ما به از قند است و از حلوا
 (۴) روزه‌داران را بود آن نان و خان
- بهر رحمت کرد و او را بازخوانند
 چو دف شنید برآرد کفی نشان قوام
 تو را سرع است یا سودا کس از حلوا کند افغان
 خرمگس را چه ابا چه دیگدان

۵۵. در عبارت زیر چند غلط املائی وجود دارد؟

«کودکی راسخ و باسق، باغ جوانی از شکوفه طرب تازه بود و ریاحین عیش بی حد و اندازه، خاستم که بر امهات بلاد گذری کنم و اختبار را اختیار سفری پیش گیرم، با یاران یکتا و اخوان صفا مشورتی کردم، هر یک سفری را تعیین و عزیمتی را تحسین کردند. پس مردی از آن میان برخاست که جمال لایق داشت و حسنی فایق و گفت: من قبول می‌کنم آن خسال را»

- (۱) چهار (۲) پنج (۳) دو (۴) سه

بسته دستور

۵۶. داده کدام گزینه غلط است؟

- (۱) تا به از ماه بود در شرف قدر زحل
 (۲) ای روی تو از چشمه خورشید سما به
 (۳) ای آفتاب خاوری ای رشک ماه و مشتری
 (۴) گرچه می‌دانم قسم خوردن به جانت خوب نیست
- تا به از دیو در عمل و چهره پری : فعل به قرینه لفظی حذف شده است
 در روی زمین یار نیایی تو زما به : حذف افعال به قرینه لفظی و معنوی
 درد دلم چون بنگری باشی ز حالم باخبر : منادا به قرینه معنوی حذف شده است
 هم به جان تو که یادم نیست سوگندی دگر : فعل به قرینه معنوی حذف شده است

۵۷. در هر دو بیت کدام گزینه فعل هم به قرینه لفظی و هم به قرینه معنوی حذف شده است؟

- (الف) ای رخت چون ماه و از مه بیش هم
 (ب) تیره کردی عیش ما و روز دل
 (ج) گر نوازش نیست کشتن، گفتمت
 (د) کشتم از دست جفایت خویش را
 (ه) هر زمان گویی که نوش من خوش است
- خسته کردی سینه ما، ریش هم
 روزگار عقل دوراندیش هم
 کاهلی کردی در آن، فرویش هم: (فرویش: غفلت)
 بر تو آسان کردم و بر خویش هم
 گر ز خسرو پرسی، ای جان، نیش هم
- (۱) الف - د (۲) ج - ه
 (۳) الف - ه (۴) ب - د

۵۸. در کدام بیت فعل به قرینه لفظی حذف شده است؟

- (۱) هستی تو پری زانکه درآیی به دل و جان
 (۲) پرسی که چو من نیست به خوبی مه و خورشید
 (۳) در بادیه عشق به بازی نتوان رفت
 (۴) «فانی» ننهی پای به سر منزل مقصود
- در آمدن خائنه کسی نیست حجاب
 روشن بود ای ماه چو خورشید جویب
 کان جاست بسی صدمت و بسیار مهابت
 تا نیست به جز باده هستی خور و خواب

(خارج از کشور ۹۷)

۵۹. در کدام بیت «جهش ضمیر» به چشم می‌خورد؟

- (۱) از آن پوشم رخ از زلفت که گویند
 (۲) ورم قدم به عیادت نمی‌نهی باری
 (۳) دو چشم سیل‌بار و روی زردم
 (۴) من سرگشته چو سر در سر زلفت کردم
- نمی‌باید نمودن زر به طرز
 تفقدی به زبان قلم دریغ مدار
 شد این رودآور و آن زعفران‌زار
 دست من گیر و مرا بی‌سر و سامان مگذار

۶۰. در همه گزینه‌ها جابه‌جایی ضمیر پیوسته «م» دیده می‌شود به جز.....

- (۱) از آن ضمیر صواب آن اثر همی‌بینم
 (۲) هرگز نقش تو از لوح دل و جان نرود
 (۳) هرگز این گمان نبد با تو که دوستی کنم
 (۴) اگر سرم برود در سر وفای شما
- که مثل آن نگذشته است هرگز به ضمیر
 هرگز از یاد من آن سرو خرامان نرود
 باورم این نمی‌شود با تو نشسته کاین منم
 ز سر برون نرود هرگز هوای شما

۶۱. در کدام بیت جابه‌جایی ضمیر متصل صورت پذیرفته است؟

- (۱) ز اشک جمله تنم سرخ ساخت مردم چشم
 (۲) به راه عشق گرت پای بشکند صوفی
 (۳) چو این غزل سر و پایش دقیق و شیرین است
 (۴) «کمال» از دل سخت رقیب و یار منال
- چنانک رنگ‌رزان را به دل خوش آید رنگ
 ز گشت کوی بتان تا سرت به جاست ملنگ
 سزد که نغمه‌سرایان برو کنند آهنگ
 ترا که آرد، همی‌باید از میان دو سنگ

۶۲ در کدام بیت جهش ضمیر دیده می‌شود؟

- ۱) من کیم گفتمی چه گویم، خاک نعلین منی
- ۲) گفته بودی دامنم روزی به دست افتد ترا
- ۳) من سزایم گفته‌ای در کشتن تو این رقیب
- ۴) از گلستان جمالش بر نگیرم چشم تر

۶۳ در کدام بیت جهش ضمیر دیده می‌شود؟

- ۱) دعای منت کی شود سودمند
- ۲) منت ز درج سخن عقده‌های بسته دهم
- ۳) ز سوز سینه و اشک منت زیانی نیست
- ۴) اگر از حال منت هیچ نمی‌سوزد دل

ماه من تا چند نعل واژگونه می‌زنی
 وعده افتادگان در پای تا کی افکنی
 راست می‌گویی تو دشمن خود سزای کشتنی
 فی المثل گر چشم من چون چشم لرگس بر کنی

اسیران محتاج در چاه و بند؟
 توان‌گر از سر صندوق مال بگشاید
 بلی از آتش و آبست بی‌زبان گوهر
 تو که این حال نبودست تو را معذوری

بسته آرایه‌های ادبی

۶۴ آرایه‌های «استعاره، تشبیه، اغراق، مجاز، کنایه» تماماً در کدام بیت آمده است؟

- ۱) نو عروسان چمن را که جهان‌آرایند
- ۲) در موی میانت سخنی نیست که خود نیست
- ۳) صبر چون پروانه باید کردنت بر داغ عشق
- ۴) خواهی که بر نخیزدت از دیده رود خون

۶۵ در کدام گزینه جناس ناهمسان وجود ندارد؟

- ۱) در صورت گل معنی جان دید و بماند
- ۲) سخن تو آن حلاوت که شکر توانش گفتن
- ۳) هر آدمی که مهر مهتر
- ۴) ای حریم بارگاهت کعبه ملک و ملک!

۶۶ کدام آرایه در بیت زیر به کار نرفته است؟

«وقت گل است، ای ماهوش، در وقت گل خوش باش، خوش

از دوستان اندر مکش روی طربناک، ای صنم»

- ۱) مجاز   ۲) تشخیص   ۳) واج‌آرایی   ۴) تشبیه

۶۷ در کدام بیت «تشبیه و استعاره» هر دو، وجود دارد؟

- ۱) پشت هر شادی غمی بنهفته بنگر که آسمان
- ۲) از زبان سوسن آزادهام آمد به گوش
- ۳) به تولای تو در آتش محنت چو خلیل
- ۴) شکر بر خویشتن خندد گر آن ماه

۶۸ کدام بیت، فاقد «استعاره» است؟

- ۱) جور است که در جام فشاند به‌جز می
- ۲) خاک سر راهت شدم ای لعبت جالاک
- ۳) با چشم تو آسوده‌ام از فتنه ایام
- ۴) از عکس رخت دامن آفاق، گلستان

۶۹ در چند بیت آرایه تشبیه وجود دارد؟

- الف) مرغ سحر نیم‌شب از صف بستان گریخت
- ب) تا دلم خوش کردی از امید پیکان ریختن
- ج) دل پروانه‌صفت گرچه پر و بال بسوخت
- د) گر بهاران گسترده در باغ فرش زمردین
- ه) و یا به ابر گهربار، درفشان گفتن
- و) آید از مهد زمین طفل نباتی بیرون

- ۱) شش   ۲) چهار   ۳) سه   ۴) پنجم

(زبان ۹۷)

(زبان ۹۷)

(هنر ۹۷)

۷۰. آرایه‌های بیت «چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشیمان / چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیمان» در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) کنایه، تشبیه، مراعات نظیر، جناس
(۲) تشبیه، جناس، مراعات نظیر، حس آمیزی
(۳) استعاره، تشبیه، تلمیح، مراعات نظیر
(۴) تلمیح، استعاره، تشبیه، کنایه

۷۱. ارزش موسیقایی سجع کدام گزینه از سایر گزینه‌ها کم‌تر است؟

- (۱) پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفه روزی به خطای منکر نبرد.
(۲) عصاره تاکی به قدرت او شهید فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته.
(۳) درختان را به خلعت نوروزی قبای سبز ورق در بر گرفته و اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده.
(۴) هر نفسی که فرومی‌رود ممد حیات است و چون برمی‌آید، مفرح ذات.

۷۲. در کدام گزینه آرایه سجع وجود دارد؟

- (۱) بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت.
(۲) دست انابت به امید اجابت به درگاه حق جل و علا بردارد.
(۳) چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیه اصحاب را.
(۴) طاعتش موجب قربت است و به شکراندرش مزید نعمت.

۷۳. واژه‌های کدام گزینه در سجع عبارت زیر تأثیرگذار هستند؟

- «موجود نفس‌های جوانمردانی!
از نزدیک نشانت می‌دهند و برتر از آنی
گفتم صنما! مگر که جانان منی!
(۱) نفس‌ها - دل‌ها (۲) منی - منی
حاضر دل‌های ذاکرانی
و از دورت می‌پندارند و نزدیک‌تر از جانی!
اکنون که همی‌نگه کنم جان منی!
(۳) جانان - جان (۴) گفتم - کنم

۷۴. در همه گزینه‌ها واژه «سر» سبب ایجاد آرایه مجاز شده است، به جز .....

- (۱) نیست بیمی به جنگ ناکردن
(۲) گر در سرت هوای وصال است حافظا
(۳) به خاک پات که گر سر فدا کند سعدی
(۴) ای مرا در هجر رویت چشم تر چون سر سفید
که جدایی کند سر از گردن
باید که خاک درگاه اهل هنر شوی
مقصر است هنوز از ادای احسانت
شد ز شست‌وشوی اشکم جامه‌ها در بر سفید

بسته معنی و مفهوم

۷۵. از کدام بیت فراگیری و شمول رحمت الهی دریافت می‌شود؟

- (۱) پای خجالت را روایی نیست بر درگاه تو
(۲) گر گناهم سخت بسیارست رحمت نیز هست
(۳) بخشش عامست و می‌بخشی سزای هر کسی
(۴) گفته‌ای: بر زاری افتادگان بخشش کنم
دست حاجت پیش می‌دارم، خداوندا، ببخش
بر گناه سخت بسیارم، خداوندا، ببخش
گر به بخشایش سزاوارم، خداوندا، ببخش
اینک آن افتاده زارم، خداوندا، ببخش

۷۶. مفهوم کلی مصراع مشخص شده کدام بیت نادرست است؟

- (۱) ای کریمی که از خزانه غیب
(۲) ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند
(۳) چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشیمان
(۴) گر کسی وصف او ز من برسد
گیر و ترسا وظیفه خور داری: فراگیر بودن بخشش خداوند
تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری: توصیه به ترک غفلت و بی‌خبری
چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیمان: اهمیت پیامبر(ص) در حفظ امت سلامی
بی‌دل از بی‌نشان چه گوید باز: غفلت عاشق از معشوق

۷۷. کدام بیت با بیت زیر قرابت مفهومی بیش‌تری دارد؟

- «نتوان وصف تو گفتن که تو در فهم ننگی
(۱) آستین بر روی و نقشی در میان افکنده‌ای
(۲) هر یکی نادیده از رویت نشانی می‌دهند
(۳) آن‌چنان رویت نمی‌باید که با بیچارگان
(۴) هیچ نقاش نمی‌بیند که نقشی برکند
نتوان شبه تو گفتن که تو در وهم نیایی
خویشن پنهان و شوری در جهان افکنده‌ای
برده بردار ای که خلقی در گمان افکنده‌ای
در میان آری حدیثی در میان افکنده‌ای
و آن‌که دید از حیرتش کلک (قلم) از بنان افکنده‌ای

۷۸. از کدام بیت مفهوم «قدرت الهی در آفرینش» استنباط می‌شود؟

- (۱) جز خدا کس خالق تقدیر نیست
(۲) شربت نوش آفرید از مگس نخل
(۳) چه کاهد و چه فزاید به قدرت از دو جهان
(۴) شما و هرچه مراد شماست در عالم
چاره تقدیر از تدبیر نیست
نخل تناور کند ز دانه خرما
ز دانه‌ای دو کم و بیش کی شود خرمن
من و طریق خداوند مبدأ و ایجاد

۷۹. همه ابیات یادآور مفهوم بیت «از دست و زبان که بر آید کز عهده شکرش به در آید؟» است، به جز:

- ۱) گراز من رخ نهان کردی سپاس حق کنون کردم
- ۲) گر کسی شکرگزاری کند این نعمت را
- ۳) کی توان از عهده شکر تو بیرون آمدن
- ۴) «وحشی» از عهده شکر تو نیاید بیرون

- سپاس زندگانی نیست بی تو بر سرم باری
- نـتواند که همه عمر بر آید ز سجود
- شکر نعمت نعمتی دیگر بود از خوان تو
- عذر این خواهد اگر عمر امانی بدهد

۸۰. در همه ابیات «طاعت خدا» سفارش شده است، به جز.....

- ۱) چو «اوحدی» ز در بندگی مگردان رخ
- ۲) گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت
- ۳) اگر طاعت کند بنده خدایا بی نیازی تو
- ۴) اگر فرمانبری اسرار یابی

- که ضایعت نگذارد خدای بنده نواز
- گفتا تو بندگی کن کو بنده پرور آید
- وگر عصیان کند بنده به عذری باز بخشایی
- رموز حیدر کـرار یابی

۸۱. بیت زیر با کدام بیت، قرابت مفهومی دارد؟

- ۱) گر اکتون ترک کار خویش گیرم
- ۲) در دست ما ز مال جهان نیست خرده‌ای
- ۳) خواهی خیر از خانه به بازار نیفتد
- ۴) در مقامی که به یاد لب او می‌نوشند

- از میان جمله او دارد خیر»
- بسی بی‌برگی اندر پیش گیرم
- دایم خبر به خانه ز بازار می‌بریم
- از بی‌خبران بگذر و در خانه ما باش
- سفله آن مست که باشد خیر از خویشتنش

۸۲. بیت «این مدعیان در طلبش بی‌خبرانند / کان را که خبر شد، خبری باز نیامد» با مفهوم کدام بیت متناسب است؟

- ۱) من نه کنون با نهادهام به خرابات
- ۲) دم نتوان زد به مجلسی که در آنجا
- ۳) واسطه را با تو هیچ رابطه‌ای نیست
- ۴) پرده تن را به دست شوق دریدم

- بر سر این کوچه بوده‌ام ز اوایل
- مهر خموشی زدند بر لب قایل (:گوینده)
- کس به وصال تو چون رسد به وسایل
- تا نشود در میان ما و تو حایل

۸۳. مفهوم عبارت «گفت: به خاطر داشتیم که چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیه اصحاب را. چون برسیدم، بوی گلم چنان مست کرد که

دامنم از دست برفت.» از کدام بیت دریافت می‌شود؟

- ۱) قراری بسته‌ام با می‌فروشان
- ۲) چنان پر شد فضای سینه از دوست
- ۳) من آن مرغم که هر شام و سحرگاه
- ۴) قدح پر کن که من در دولت عشق

- که روز غم به جز ساغر نگیرم
- که یاد خویش گم شد از ضمیرم
- ز بام عرش می‌آید صفیرم
- چون بخت جهانم گرچه پیرم

۸۴. بیت «چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان / چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان» با کدام گروه ابیات، مفهومی مشترک

دارد؟

- الف) گر هزاران دام باشد در قدم
- ب) دست در دامن مردان زن و اندیشه مکن
- ج) از آب دیده صد ره طوفان نوح دیدم
- د) هر دلی کز قبل شادی او شاد بود
- ه) هر که در سایه عنایت اوست
- و) نه غم و اندیشه سود و زیان
- ز) چون عنایات بود با ما مقیم

- چون تو با مایی، نباشد هیچ غم
- هر که با نوح نشیند چه غم از طوفانش
- و ز لوح سینه هرگز نقشست نگشت زایل
- گرش طوفان غمان بارد، غمگین نکند
- گنهدش طاعت است و دشمن دوست
- نه خیالی این فلان و آن فلان
- کی بود بیمی از آن دزد لثیم؟

- ۱) الف - ب - ج   ۲) د - ج - ب   ۳) ه - و - ز   ۴) ه - الف - ز

۸۵. مفهوم «گر کسی وصف او زمن پرسد / بی دل از بی نشان چه گوید باز» با همه ابیات به استثنای بیت ..... تناسب دارد.

- ۱) آن دهان نیست که در وصف سخن‌دان آید
- ۲) چون سخن در وصف این حالت رسید
- ۳) خدای را به صفات زمانه وصف مکن
- ۴) وصف خوبی او چه دانم گفت

- مگر اندر سخن آیی و بدانم که لب است
- هم قلم بشکست و هم کاغذ درید
- که سه وصف زمانه است هست و باید و بود
- هرچه گویم هزار چندین است

(زبان ۹۷)

(ریاضی ۸۷)

(هنر ۹۲)

(ریاضی ۸۷)

(هنر ۹۱)

(زبان ۹۷)

۸۶. بیت زیر با کدام بیت، قرابت مفهومی دارد؟

- «عاشقان کشتگان معشوقند
 (۱) عشق برداشت ز کوچکدلی از خاک مرا
 (۲) به آه و ناله گفتم دل تهی سازم ندانستم
 (۳) خوش کن به شور عشق دهن تا جو ماهیان
 (۴) کار غیور عشق شراکت‌پذیر نیست»
- بر نیاید ز کشتگان آواز،
 و نه ویرانه من قابل تعمیر نبود
 که عشق اول زبان زین لشکر خون‌خوار می‌گیرد
 در مشرب تو تلخی دریا شود لذیذ
 دل را به نقد از همه کار جهان برآر

(زبان ۹۷)

۸۷. هر دو بیت کدام گزینه با ابیات زیر قرابت مفهومی دارند؟

- «ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند
 همه از بهر تو سر گشته و فرمان‌بردار
 الف) جو مردان راز با جان باز دیدند
 ب) طمع از خوردن این‌جا بر که جانی
 ج) مشو قانع که تو در لطیفی
 د) نه مه باشد نه خورشید منور
 ه) تو آن ذاتی که کردند سجده
 (۱) الف - ب (۲) ج - د (۳) ب - ه (۴) ج - ه»
- تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری
 شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری
 به کلی خود طمع از نان بریدند
 چرا چندین تواندر بتدانی
 نکو بنگر که یس ذات شریفی
 نباشد نور مه رخشنده اختر
 توئی از آفرینش عین زبده

۸۸. در کدام بیت به صفت‌های برشمرده در بیت زیر اشاره‌ای نشده است؟

- «شفیع مطاع نبی کریم
 (۱) هر کس قسم بدان‌چه عزیز است می‌خورد
 (۲) و خود ز نقش مهر نبوت سخن رود
 (۳) سیاح درک باصرة عقل کی رسد
 (۴) ماه بود عکسی از جمال محمد»
- قسیم جسم نسیم نسیم و نسیم
 سوگند کردگار به جان محمد است
 آن نیز نامور ز نشان محمد است
 جایی که جلوه‌گاه جمال محمد است
 مشک شمیی ز زلف و خال محمد

(تجرب ۹۳)

۸۹. مفهوم عبارت «واصفان حلیه جمالش به تحیر منسوب که ما عرفناک حق معرفتک» با کدام بیت تناسب دارد؟

- (۱) مردی غریق‌گشته بحر تحیرم
 (۲) تو در چاه تحیر مانده وز بهر خلاص تو
 (۳) ز ماه خانگی آن را که دیده روشن نیست
 (۴) وصل خورشید به شب‌پره اعمی انابینا نرسد
- رندی غریب‌مانده به کوی قلندرم
 خیال او رسن در دست بر بالای چاه اینک
 جلای دیده ز گلگشت ماهتاب خوش است
 که در آن آینه صاحب‌نظران حیرانند

۹۰. کدام بیت با عبارت «ما عبدناک حق عبادتک» قرابت مفهومی کم‌تری دارد؟

- (۱) چو بندگی نتوانم همی به جای آورد
 (۲) گر خود ز عبادت استخوانی در پوست
 (۳) کاملان در راه خود خون خورده‌اند
 (۴) ما که ایم، از ما چه آید در طریق بندگی؟
- به عجز می‌کنم از حق بندگی اقرار
 زشت است اگر اعتقاد بندی که نکوست
 بندگی و حق‌گزاری کرده‌اند
 «واعظ» از حق کن طلب توفیق این خدمت تمام

۹۱. مفهوم عبارت «ما عرفناک حق معرفتک» در کدام بیت تکرار شده است؟

- (۱) یکی ظاهر که باطن از ظهور است
 (۲) نه هرگز کبریایش را بنایت
 (۳) ز کنه ذات او کس را نشان نیست
 (۴) جو در هر دو جهان یک کردگار است
- یکی باطن که ظاهر تر ز نور است
 نه ملکش را سرانجام و نهایت
 که هر چیزی که گویی این است، آن نیست
 تو را با کار چار ارکان چه کار است؟

۹۲. کدام بیت با عبارت زیر تناسب مفهومی بیش‌تری دارد؟

«یکی از صاحب‌دلان سر به خیب مراقبت فرورده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده: آن‌گه که از این معاملات باز آمد، یکی از یاران به طریق انبساط گفت: «از این بوستان که بودی، ما را چه تحفه کرامت کردی؟» گفت: «به خاطر داشتیم که چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیه اصحاب را، چون برسیدم، بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت!»

- (۱) از من نشان دل طلبیدند بی‌دلان
 (۲) دلا تا تو زمن دوری نه در خوابم نه بیدارم
 (۳) هر سوی نشانی است ز مخلوق به خالق
 (۴) ای شده مدهوش و بی‌هش، پند حجت گوش‌دار
- من نیز بی‌دلیم، چه نوازم نوای دل؟
 نشان بی‌دلی پیداست از گفتار و کردارم
 قانع نشود عاشق بی‌دل به نشانی
 کز عطای پند برتر نیست در دنیا عطا

۹۳. در قطعه زیر، مقصود از «تقصیر» کوتاهی در ..... است.

- «بنده همان به که ز تقصیر خویش
ور نه سزاوار خداوندیش
(۱) توبه
(۲) شکرگزاری
(۳) بندگی
(۴) عبادت

۹۴. کدام بیت با آیه زیر تناسب مفهومی دارد؟

«اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَ قَلِيلًا مِّنْ عِبَادَتِي الشُّكْرُ»

- (۱) بر چراغ ما که از روی تو روشن گشته است
(۲) پا منه بیرون ز حد راستی در کفر هم
(۳) چون قضایی می شود نازل، مزن چین بر جبین
(۴) هست چون در هر نفس آماده صد نعمت تو را
- گر نخستی روغنی، دامن فشاندن خوب نیست
از سر ره راهرو را دور خفتن خوب نیست
در به روی میهمان غیب بستن خوب نیست
«صائب» از شکر خدا غافل نشستن خوب نیست

۹۵. مفهوم کلی عبارت زیر در کدام بیت تکرار شده است؟

«هر نفسی که فرو می رود، مَمَد حیات است و چون بر می آید، مَفْرَح ذات. پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکری واجب.»

- (۱) صد کم یکی است نام تو لیکن چنانچه هست
(۲) کس چون شناسدت که نبینم درین شناخت
(۳) ردی که می رسد ز تو ما را ز دست ماست
(۴) هرگز یکی ز صد نتواند سپاس تو
- احصای (شمارش) آن عدد نتواند یکی ز صد
ادراک عقل معتبر و کشف معتمد
نیود به بارگاه قبول تو دست رد
صد یار اگر چه بیش درآید بدین صدد (قصد)

۹۶. عبارت «باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده» با کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟ (هنر ۹۳)

- (۱) در ضیافت خانه خوان نوالش القمه اش امع نیست
(۲) پس تو را منت ز مهمان داشت باید بهر آنک
(۳) دریغا که یَر خوان الـوان عمر
(۴) همانا که بی نعمت او به گیتی
- در گشاده است و صلا در داده، خوان انداخته
می خورد بر خوان انعام تو نان خویشتن
دمی چند خوردیم و گفتند بس
در این سالها کس نیاراست خوانی

۹۷. مفهوم عبارت «باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده» به مفهوم کدام بیت نزدیک است؟ (خارج از کشور ۸۸)

- (۱) از سلفه مخواه هیچ زنهار
(۲) روزی ز خزانه کسی خواه
(۳) گر ترک طمع کنی، نباشد
(۴) نی محنت عشق دیده هرگز
- که اطلس نشود پلاس هرگز
کاو را نبود مکاس هرگز
ای دل ز گمت هراس هرگز
نی جور بستان کشیده هرگز

۹۸. کدام بیت هیچ ارتباطی با عبارت «باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده» ندارد؟

- (۱) خاشاک راه دانش در پای جود او
(۲) باران رحمت تو به هر گوشه می رسد
(۳) گشاده کن به کرم دست خود، که در گیتی
(۴) تو را رحمت فراوان است و ما لرزان ز بی برگی
- هر گوهر نفیس که در گنج پادشاست
او هم به کوی توست، بر او هم بیار، چیست؟
کلید گنج الهی گشایش است و گشاد
تو را اندیشه عفو است و ما ترسان ز رسوایی

۹۹. معنی کدام عبارت نادرست است؟

- (۱) درختان را به خلعت نوروزی قیای سبز ورق در بر گرفته: خداوند به دلیل آنکه به درختان خلعت و عیدی داده باشد آن‌ها را لباسی از برگ پوشاند.
(۲) فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده: خداوند به باد صبا که چون فراشی است دستور داد که سبزه‌ها را بر زمین فرش کند.
(۳) اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاد: بهار با فرارسیدنش چهره طبیعت را عوض کرد و کلاهی از شکوفه بر سر جوانه‌ها نهاد.
(۴) گفت: «به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیه اصحاب را»: گفت: «به یاد داشتم که وقتی به معشوق برسم باید خبر و بویی از او به رسم هدیه برای دوستان ببرم.»

۱۰۰. مفهوم کدام عبارت در برابر آن نادرست است؟

- (۱) وظیفه روزی به خطای منکر نبرد: کرم الهی
(۲) پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد: ستار العیوب بودن خداوند
(۳) خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده: بی مضایقه بودن لطف الهی
(۴) از بسیاری دعا و زاری بنده همی شرم دارم: ناکارآمدی دعای بدکاران

آزمون فصل

۱۷۲ کاربرد معنایی واژه «وجه» در کدام گزینه با بیت زیر یکسان است؟

- «وجه خدا اگر شودت منظر نظر
زین پس شکی نماند که صاحب نظر شوی»
(۱) ساقی بهار می‌رسد و وجه می‌نماند
(۲) نزدیک من آن است که هر جرم و خطایی
(۳) راستی آن است که از هیچ وجه
(۴) بی‌وجه مرا در پی خود چند دوانند
- فکری بکن که خون دل آمد ز غم به جوش
کز صاحب وجه حسن آید حسن است آن
من نه در این و نه در آن بوده‌ام
بودند بران عزم که مرسوم رهی را

۱۷۳ در میان گروه واژه‌های زیر معنی چند واژه نادرست آمده است؟

- «(جلال: شکوه)، (اعراض: انصراف)، (باسق: بلند)، (بنان: سرانگشتان)، (رز: خوشه انگور)، (جسیم: خوش اندام)، (وظیفه: وجه معاش)، (مدام: می)، (درهم: مسکوک نقره)، (حد: مجازات شرعی)، (ادیب: آداب‌دان)، (ورق: برگه)، (مزید: افزون)»
(۱) یک واژه (۲) دو واژه (۳) سه واژه (۴) چهار واژه

۱۷۴ در عبارت زیر چند غلط املایی دیده می‌شود؟

- «در ادراک این بسی تعمل کردم و مدت دراز در این تفکر و تدبیر روزگار گزاردم و به حقیقت بشناختم که تا من در هیأت و صورت چنینم به مراد نتوان رسید و بر این غرض و منظور و اصل نتوانم شد و از اهل الم و رنج خواهم بود و هر چه خواهم به اجابت نخواهد پیوست.»
(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۱۷۵ نوع حذف در کدام گزینه با سایر گزینه‌ها متفاوت است؟

- (۱) بنده همان به که ز تقصیر خویش
(۲) همه از بهر تو سرگشته و فرمانبردار
(۳) چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشیمان
(۴) کرم بین و لطف خداوندگار
- عذر به درگاه خدای آورد
شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری
چه باک از موج آن را که باشد نوح کشتیان
گنه بنده کرد است و او شرمسار

۱۷۶ شیوه بیان کدام بیت با سایر بیت‌ها متفاوت است؟

- (۱) هنگام تنگدستی در عیش کوش و مستی
(۲) واعظان کاین جلوه بر محراب و منبر می‌کنند
(۳) دین و دل به یک دیدن باختیم و خرسندیم
(۴) حسنت به ازل نظر جو در کارم کرد
- کاین کیمیای هستی قارون کند گدا را
چون به خلوت می‌روند آن کار دیگر می‌کنند
در قمار عشق ای دل کی بود پشیمانی
بنمود جمال و عاشق زارم کرد

۱۷۷ معنی ردیف در کدام بیت متفاوت است؟

- (۱) مَغ بجهای می‌گذشت راهزن دین و دل
(۲) آتش رخسار گل خرمن بلبل سوخت
(۳) گریه شام و سحر شکر که ضایع نگشت
(۴) منزل حافظ کنون بارگه پادشاست
- در پی آن آشنا از همه بیگانه شد
چهره خندان شمع آفت پروانه شد
قطره باران ما گوهر یکدانه شد
دل در بر دلدار رفت، جان بر جانانه شد

۱۷۸ در کدام گزینه واژه‌ای به کار رفته است که هم آوای آن در زبان فارسی وجود دارد؟

- (۱) عشق کو تا گرم سازد این دل رنجور را
(۲) فریب خال گندم‌گون او خوردم ندانستم
(۳) شکوه مهر خاموشی می‌خواست گیرد از لبم
(۴) پا منه بیرون ز حد خویش تا بینا شوی
- در حریم سینه افروزد چراغ طور را
که خواهد ساختن این نقطه بی‌پرگار عاشق را
ریختم در شیشه باز این باده پرزور را
نیست حاجت با عصا در خانه خود کور را

۱۷۹ در کدام گزینه هم حذف به قرینه لفظی و هم حذف به قرینه معنوی دیده می‌شود؟

- (۱) دو چشم باز نهاده نشسته‌ام همه‌شب
(۲) به جای سرو بلند ایستاده بر لب جوی
(۳) حلاوت سخن تلخ را ز عاشق پرس
(۴) به دوستی که اگر زهر باشد از دستت
- چو مشتری و نگه می‌کنم ثریا را
چرا نظر نکندی یار سروبالا را
ز ماهیان مطلب طعم آب دریا را
چنان به ذوق ارادت خورم که حلوا را

۱۸۰. آرایه‌های «ایهام، تمثیل، کنایه، مجاز و استعاره» به ترتیب در کدام عبارت یا بیت‌ها وجود دارد؟

- الف) لب و دندان سنایی همه توحید تو گوید مگر از آتش دوزخ بودش روی رهایی
 ب) در درون جامه تو ماری است یا کژدمی، خویشان نگه دار.
 ج) گفت آگه نیستی کز سر درافتاد کلاه گفت در سر عقل باید بی‌کلاهی عار نیست
 د) با محتسبم عیب مگویند که او نیز پیوسته چو ما در طلب عیش مدام است
 ه) کم‌آواز هرگز نبینی خجل جوی مشک بهتر که یک توده گل

۱) د- ه- ج- الف- ب   ۲) ه- د- ج- ب- الف   ۳) الف- ج- ب- د- ه   ۴) ج- ه- د- الف- ب

۱۸۱. آرایه‌های مقابل کدام گزینه صحیح است؟

- ۱) محتسب مستی به ره دید و گریبانش گرفت
 ۲) گفت: می‌باید تو را تا خانه قاضی برم
 ۳) گفت: نزدیک است والی را سرای، آن‌جا شویم
 ۴) گفت دیناری بده پنهان و خود را از هان
 مست گفت ای دوست این پیراهن است افسار نیست: (مراعات نظیر، کنایه)
 گفت: رو صبح ای، قاضی نیمه‌شب بیدار نیست: (تضاد، حسن تعلیل)
 گفت: والی از کجا در خانه خمار نیست؟: (کنایه، ایهام)
 گفت: کار شرع، کار درهم و دینار نیست: (جناس تام، کنایه)

۱۸۲. آرایه‌های مذکور در برابر تمام گزینه‌ها به جز ..... صحیح است؟

- ۱) اگر پای در دامن آری چو کوه
 ۲) صدقوار گوهرشناسان راز
 ۳) فراوان سخن باشد آگنده‌گوش
 ۴) حذر کن ز نادان دهمرده‌گوی
 سرت ز آسمان بگذرد در شکوه (جناس - اغراق - کنایه)
 دهان جز به لؤلؤ نکرند باز (مراعات نظیر - جناس - تشبیه)
 نصیحت نگیرد مگر در خموش (تضاد - مراعات نظیر - واج‌آرایی)
 چو دانا یکی گوی و پرورده گوی (تضاد - مجاز - کنایه)

۱۸۳. مفهوم کدام بیت متفاوت است؟

- ۱) جز یاد تو از نای من آواز نیاید
 ۲) پرسی که چگونه‌ای چه گویم؟
 ۳) صاحب‌نظر از ضربت شمشیر ننال
 ۴) تا خبر دارم از او بی‌خبر از خویشتم
 هر چند نمایند جدا بند من از بند
 کز مرده بیرون نیاید آواز
 کان کس که بمیرد ز وی آواز نیاید
 با وجودش ز من آواز نیاید که منم

۱۸۴. در همه بیت‌ها به جز بیت ..... همانند بیت زیر «پروانه» نماد عاشق واقعی است.

- «ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز
 ۱) پروانه صفت سوختم از آتش عشقت
 ۲) هر که در آتش عشقش نبود طاقت سوز
 ۳) بلبلان بی‌خبرند از اثر آتش عشق
 ۴) عاشق ثابت قدم، پروانه را دیدم که او
 کان سوخته را جان شد و آواز نیامد»
 بگذشت ز سر آب و ز پیمان نگذشتم
 گو به نزدیک مرو کافت پروانه پر است
 پس همین قرعه به نام پروانه زدند
 باخت جان در عشق و روی از شمع تابان برنافت

۱۸۵. بیت زیر با کدام گزینه قرابت مفهومی ندارد؟

- «اگر پای در دامن آری چو کوه
 ۱) مرد را هر چند تنهایی کند کامل‌عیار
 ۲) گوشه‌گیری می‌کند ناقص‌عیاران را تمام
 ۳) گوشه‌گرفتم ز خلق و فایده‌ای نیست
 ۴) اثر ز جنت در بسته در جهان گرهست
 صحبت یاران یک‌دل کیمیای دیگر است
 بی‌صدف صورت نبندد قطره را گوهر شدن
 گوشه‌چشم یلای گوشه‌نشین است
 از آن کس است که بر روی خلق در بسته است

۱۸۶. کدام دو بیت با یکدیگر تناسب مفهومی دارند؟

- الف) گوش آن‌کس نوشد اسرار جلال
 ب) تأمل‌کنان در خطا و صواب
 ج) کمال است در نفس انسان سخن
 د) بیدل گمان مبر که نصیحت کند قبول
 ه) گوش اگر گوش تو و ناله اگر ناله من
 و) نباید سخن گفت ناساخته
 کاو چو سوسن صد زبان افتاد و لال
 به از ژاژخایان حاضر جواب
 تو خود را به گفتار ناقص مکن
 من گوش استماع ندارم لمن تقول
 آنچه البته به جایی نرسد فریاد است
 نشاید بریدن نینداخته

۴) د- و

۳) د- ه

۲) ب- و

۱) الف- ه

۱۸۷. مفهوم بیت زیر با همه بیت‌ها به‌جز ..... تناسب دارد.

گفت: می‌باید تو را تا خانه قاضی برم
(۱) تو کی بشنوی تاله دادخواه
(۲) تو شب در خواب مستی و مرا تا روز بیداری
(۳) تو خفته خنک در حرم نیمروز
(۴) به خواب اندر است ای برادر ستمگر

گفت: رو صبح آی، قاضی نیمه‌شب بیدار نیست»
به کیوان برت کله خوابگاه
مخسب ایمن که من زین دیده بیدار می‌ترسم
غریب از برون گو به سرما بسوز
چه غره شدستی بدان چشم بازش

۱۸۸. کدام گزینه با بیت زیر قرابت معنایی دارد؟

گفت: نزدیک است والی را سرای، آن‌جا شویم
(۱) مست از ادبی نمود هشیارش‌دان
(۲) واعظان کاین جلوه در محراب و منبر می‌کنند
(۳) نه منعم به مال از کسی بهتر است
(۴) به عزت هر آن کوا فروتر نشست

گفت: والی از کجا در خانه حقار نیست»
هشیار که بی‌ادب بود مستش گیر
چون به خلوت می‌روند آن کار دیگر می‌کنند
خر ار جل (پالان) ز اطلس بپوشد خر است
به خواری نیفتد ز بالا به پست

۱۸۹. کدام گزینه با ابیات زیر قرابت معنایی دارد؟

چشم بداندیش که برکننده باد
ور هنری داری و هفتاد عیب
(۱) ز دشمنان شو ای دوست تا چه می‌گویند
(۲) عوام عیب کنندم که عاشقی همه عمر
(۳) ملامتم چه کنی ای رقیب در عشقش
(۴) چشم مجنون جو یخفتی همه لیلی دبدی

عیب نماید هنرش در نظر
دوست نبیند مگر آن یک هنر»
که عیب در نظر دوستان هنر باشد
کدام عیب که سعدی چنین هنر دارد
بین به دیده مجنون جمال لیلی را
مدعی بود اگرش خواب می‌تر می‌شد

۱۹۰. کدام گزینه با بیت «همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو ببوشی / همه بیشی تو بکاهی، همه کمی تو فزایی» قرابت معنایی ندارد؟

آن‌که عیب تو گفت، یار تو اوست
(۱) یکی را به سر بر نهد تاج بخت
(۲) آن‌که را کردگار کرد عزیز
(۳) درد پنهان به تو گویم که خداوند منی
(۴) وان که پوشیده داشت، مار تو اوست
یکی را به خاک اندر آرد ز تخت
نتواند زمانه خوار کند
یا نگویم که تو خود مطلق بر اسرار

۱۹۱. مفهوم بیت «لب و دندان سنایی همه توحید تو گوید / مگر از آتش دوزخ بودش روی رهایی» به کدام گزینه نزدیک‌تر است؟

خود نه زبان در دهان عارف مدهوش
(۱) توحیدگوی او نه بنی‌آدم‌اند و بس
(۲) تا قیامت سخن‌اندر کرم و رحمت او
(۳) در آتش از خیال رخس دست می‌دهد
(۴) حمد و ثنا می‌کند که موی بر اعضا
هر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد
همه گویند و یکی گفته نباید ز هزار
ساقی بیا که نیست ز دوزخ شکایتی

۱۹۲. کدام گزینه با بیت «همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو ببوشی / همه بیشی تو بکاهی، همه کمی تو فزایی» تقابل معنایی دارد؟

یکی را که در بند بینی مخند
(۱) عزیزی که هرگز درش سر بتافت
(۲) آن‌که را کردگار کرد عزیز
(۳) آن‌که عیب تو گفت یار تو اوست
(۴) مبادا که روزی در افتی به بند
به هر در که شد هیچ عزت نیافت
نتواند زمانه خوار کند
آن که پوشیده داشت، مار تو اوست

پاسخ‌های تشریحی

آزمون ستایش

پایه دوازدهم

۱. گزینه ۲

سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: «و گزینه ۴: «شبه» به معنی «سنگ سیاه» است.
گزینه ۳: «صد شبه» یعنی «صد شب»

۲. گزینه ۴: امری که واضح و ثابت شده باشد. (یقین)

۳. گزینه ۴: جود (کرم، سخاوت) - باد آفره (جزا)

۴. گزینه ۳: نماینده (آن که آشکار و هویدا می‌کند).

۵. گزینه ۲: واژه‌های بامعنی درست: شبه (مثل و مانند) - سرور (شادی، مسرت) - جود (بخشش)

۶. گزینه ۴: شکل درست واژه: «ملاحح» به معنی «زیبایی، جذابیت»

۷. گزینه ۳: شکل درست واژه غلط در مصراع دوم: هم‌چو غریب (بیگانه) در عجم

۸. گزینه ۳: شکل درست واژه:

گذارم (بگذارم: رها کنم)

۹. گزینه ۳

سنایی: مضاف‌الیه است ← لب و دندان سنایی

همه توحید تو گوید (مفعول: چه چیز را گوید؟)

بودی روی رهایی (متمم: برای او امکان رهایی باشد).

از آتش دوزخ (متمم: قبل از آتش حرف اضافه قرار گرفته است).

۱۰. گزینه ۱: برای یافتن مسند به فعل ربطی توجه می‌کنیم. در بیت، هشت فعل ربطی «ی» فشرده «هستی» آمده است.

مسندها: عز، جلال، علم، یقین، نور، سرور، جود و جزا

۱۱. گزینه ۲

نتوان گفت (چه چیزی را؟) وصف: مفعول / «در» حرف اضافه فهم: متمم / چه کسی در وهم نمی‌آید؟ تو: نهاد

۱۲. گزینه ۳

در مصراع دوم، یک مفعول وجود دارد: «توحید» اول (توحید تو را می‌گوید) «توحید» دوم، متمم است.

۱۳. گزینه ۱

گزینه دوم: اشاره به آیه شریفه «لیس کمله شیء» برای او همانندی نیست.

گزینه سوم: اشاره به آیه شریفه «الله نور السماوات والارض» خداوند نور زمین و آسمان است.

گزینه چهارم: اشاره به آیه شریفه «تَعَزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُذَلُّ مَنْ تَشَاءُ» عزیز می‌کنی هر که را بخواهی و خوار می‌کنی هر که را بخواهی.

۱۴. گزینه ۲

جناس ناهمسان (فهم - وهم) / تلمیح به آیه شریفه «لیس کمله شیء»: برای او همانندی نیست.

۱۵. گزینه ۱: واژه‌های آدم و عالم در این بیت تکرار شده‌اند و جناس محسوب نمی‌شوند و بین (آدم و عالم) بیش از یک حرف اختلاف وجود دارد و جناس برقرار نمی‌شود. بررسی سایر بیت‌ها:

(۲) (عیبی، عیبی) جناس ناهمسان اختلافی

(۳) (منی، منی) جناس ناهمسان اختلافی

(۴) (جانی، انی) جناس ناهمسان اختلافی جان (ص م ص)، ان (ص م ص)

۱۶. گزینه ۳

تشبیه: چو چنگ / استعاره: لعل روان (اشک) / کنایه: دامن‌کشان: یا ناز راه رفتن / اغراق: از مزه یک دامن لعل روان خواهم فشاند.

برای یافتن پاسخ چنان‌چه از تشبیه آغاز می‌کردید سریع‌تر به پاسخ قطعی می‌رسیدید؛ چون تنها در بیت ۳ تشبیه به کار رفته است.

۱۷. گزینه ۴: لب و دندان مجازاً کل وجود سنایی است.

۱۸. گزینه ۱: مفهوم مشترک: همه چیز در دست خداست.

معنی مصراع مورد پرسش: دلبری که سنگ (نماد سختی) در دست او مانند موم (نماد نرمی) است.

۱۹. گزینه ۲

۲۰. گزینه ۱: بیت به بخشندگی خداوند اشاره‌ای ندارد.

- نتوان وصف تو گفتن: غیر قابل توصیف بودن خداوند

- نتوان شبه تو گفتن: بی‌مانندی خداوند

- در فهم و وهم نیایی: ناتوانی انسان در شناخت و توصیف خداوند

۲۱. گزینه ۲: این گزینه به رزاق بودن پروردگار اشاره دارد.

۲۲. گزینه ۲: گزینه دوم به این مطلب اشاره دارد که نباید از گرفتاری و بدبختی دیگران خوشحال شد، اما گزینه‌های دیگر به این اشاره دارد که خوشبختی و بدبختی انسان در دست خداست.

۲۳. گزینه ۱: تنها بیت اول اشاره به حاکمیت خداوند بر سرنوشت بشر دارد. شرح سایر بیت‌ها:

(۲) کسی که خودش را نمی‌تواند بشناسد، خداوند را نخواهد شناخت.

(۳) آن که عیب تو را می‌گوید دوست است و آن که عیب پوشی می‌کند دشمن است.

(۴) هر که طمع کار باشد هر چند قدرتمند باشد خوار و ذلیل است.

۲۴. گزینه ۲

بررسی مفاهیم ابیات:

الف) احسان و عفو الهی = رحیم

ب) مدح انعام بسیار پادشاه، انعام و بخشش پادشاه از انعام و بخشش آسمان هم‌بیش‌تر است!

ج) همه چیز را خدا می‌داند = حکیم

د) نان بخشیدن آن که دندان بخشد (خدا) = کریم و بخشنده

هـ) باتوجه به «حق گفت» می‌فهمیم که این بیت در توصیف خداوند نیست

۲۵. گزینه ۱: مفهوم مشترک: ذکر حق گفتن به طمع رهایی و نجات

مفهوم سایر ابیات:

(۲) شکوه از بی‌توجهی یار و طلب توجه

(۳) افتخار به توجه یار

(۴) موقعیت مناسب به آسانی به دست نمی‌آید.

۲۶. گزینه ۱: مفهوم بیت: وصف ناپذیری فراق و جدایی

مفهوم مشترک سایر ابیات: عجز در بیان توصیف خداوند

در این تست، نه «فهم» در بیت سوال می‌تواند حق را توصیف کند و نه اندیشه و سخن (بیت ۲) و نه عقل و جان انس و ملک (گزینه ۳) و نه زبان ناطقه (گزینه ۴).

آزمون درس اول

پایه دوازدهم

۲۷. گزینه ۳

۲۸. گزینه ۱: طاعت: اطاعت، فرمانبرداری، عبادت، طوع

۲۹. گزینه ۳: قصد پیوستن: قصد کردن، کاری انجام دادن

۳۰. گزینه ۴: بلغ (رسید، بالغ شد)

۳۱. گزینه ۱: صاحب‌دل (آگاه، عارف) - اجابت (پذیرفتن، قبول کردن) - مهمل (گهواره)

- گزینه ۲: بر قصرهای قیصر و بر خانه‌های خان و رئیس اثرهای او آشکار است.
گزینه ۳: همیشه مدح‌خوانی او کن.
گزینه ۴: دنیا برای تو خوان (سفره) آراسته است.
۵۲. **گزینه ۳** شکل درست واژه‌ها:
گزینه ۱: صلاح (خیر، نیکی)
گزینه ۲: دغل (حیله‌گر)
گزینه ۴: بحر (دریا)

توجه: «بحر محیط» یعنی «دریای بزرگ، اقیانوس»

۵۳. **گزینه ۳** شکل درست واژه‌ها:
گزینه ۱: اسرار (رازها)
گزینه ۲: خار (تیغ)
گزینه ۴: منسوب (نسبت داده‌شده)
۵۴. **گزینه ۲** بررسی گزینه‌ها:
گزینه ۱: بحر (دریا)
گزینه ۲: صرع (بیماری غش)
گزینه ۳: خون (سفره)
۵۵. **گزینه ۴** خاستم ← خواستم / برخاست ← برخاست / خصال ← خصال
۵۶. **گزینه ۲** بررسی برخی از واژه‌های محدودف:
۱) تا به از دیو آبود ← لفظی
۲) ای آکسی که! روی تو از چشمه خورشید به است، آیه تو می‌گویم! ← همه حذف‌ها به قرینه معنوی است.
۳) ای افتاب خاوری آیه تو می‌گویم! ای آکسی که! ارشک ماه و مشتری هستی، آیه تو می‌گویم! ← منادا آکسی! مثل سایر اجزای محدودف به قرینه معنوی حذف شده است.
۴) هم به جان تو اقسام می‌خورم! ← فعل به قرینه معنوی حذف شده است.
۵۷. **گزینه ۳** اثبات پاسخ:
الف) ای آکسی که! رخ تو چون ماه است! و از ماه هم بیش است! ← دو فعل «است» به قرینه معنوی حذف شده است. / سینه ما خسته کردی. ریش هم آ کردی! ← حذف به قرینه لفظی
ه) اگر از خسرو بپرسی ای جان آیه تو می‌گویم! نیش هم است! ← «می‌گویم» در بیت نیامده است پس حذف به قرینه معنوی است. اما «است» قبلاً در بیت آمده است پس حذف به قرینه لفظی است.
۵۸. **گزینه ۳** کانه‌جاست بسی صدمت و بسیار مهابت است! چون فعل «است» در بیت وجود دارد، حذف فعل «است» به قرینه لفظی است.
۵۹. **گزینه ۲** وزم قدم به عیادت نمی‌نهی ← و در به عیادتیم قدم نمی‌نهی. (ضمیر متصل «م» مضاف‌الیه واژه «عیادت» است.)
۶۰. **گزینه ۳** بررسی گزینه‌ها:
۱) که مثل من آن نگذشته است هر گزم به ضمیر ← هر گزه به ضمیر مثل آن نگذشته است.
۲) هر گزم نقش تو از لوح دل و جان نرود ← هر گز نقش تو از لوح دل و جانم نمی‌رود.
۳) ز سر بیرون نرود هر گزم هوای شما ← هر گز هوای شما از سرم بیرون نرود.
۴) بررسی گزینه ۳: هر گزم این گمان نبود ← هر گز برای من این گمان نبود.
۶۱. **گزینه ۲** به راه عشق گرت پای بشکند ← به راه عشق گرت پایت بشکند.
۶۲. **گزینه ۲** گفته بودی روزی دامن من به دست تو می‌افتد.

نکته: در این گزینه ضمیر متصل دیده نمی‌شود. «م» در «گیم» «ی» در «گفتی»، «م» در «گویم»، «ی» در «منی (من هستی)» و «می‌زنی شناسه‌اند».

۳۲. **گزینه ۱** دامن از دست رفتن (از خود بی خود شدن، اختیار خود را از دست دادن)
۳۳. **گزینه ۲**
۳۴. **گزینه ۴**
۳۵. **گزینه ۲** «مطاع» نمی‌تواند معادل «فرمانبر» باشد، بلکه معادل «فرمانبر» «مطیع» است.
۳۶. **گزینه ۳** واژه‌ها و هم‌آوای آن‌ها:
گزینه ۱: غربت ← قربت
گزینه ۲: بحر ← بهر
گزینه ۴: منسوب ← منصوب

نکته: اختلاف دو واژه در مصوت کوتاه، هم‌آوایی آن دو واژه را سلب می‌کند.

مطاع ← متاع: هم‌آوا نیستند.

۳۷. **گزینه ۲**
۳۸. **گزینه ۴**
۳۹. **گزینه ۳**
۴۰. **گزینه ۲**
فاحش: آشکار، واضح
۴۱. **گزینه ۳**
عاکفان: حج عاکف: کسانی که در مدتی معین در مسجد بمانند و به عبادت پردازند. دایه: زنی که به جای مادر به کودک شیر می‌دهد یا از او پرستاری می‌کند. مزید: افزودنی، زیادی
۴۲. **گزینه ۳**
قبا: جامه، جامه‌ای که از سوی پیش باز است و پس از پوشیدن دو طرف پیش را با دکمه به هم می‌پیوندند. (شبهه به کت، اما کمی بلندتر)
۴۳. **گزینه ۴**
۴۴. **گزینه ۱** معنی سایر اصطلاحات:
معاملت: اعمال عبادی - احکام و عبادات شرع
مکاشفت: کشف کردن و آشکار ساختن، در اصطلاح عرفانی: پی‌بردن به حقایق است. انبساط: حالتی که در آن، احساس بیگانگی و ملاحظه‌ور و در بایستی نباشد، خودمانی شدن
۴۵. **گزینه ۳** واژه «منت» در بیت سوم به معنی «بیان کردن نیکی خویش بر کسی» است، اما در سایر گزینه‌ها این واژه به معنی «سپاس و شکر» است.
۴۶. **گزینه ۱** معنی بیت: از آن قربت و نزدیکی به محبت می‌رسی و از مشقت غربت و دوری نجات می‌یابی.
۴۷. **گزینه ۴** املاهای صحیح:
گزینه ۱: صبا
گزینه ۲: حیات
گزینه ۳: فاحش
۴۸. **گزینه ۳** «متاع» کثیر، به معنی کالای بسیار است.
۴۹. **گزینه ۴** نصب (قسمت و بهره) - ضیاء (نور و روشنی) - روضه رضوان (بهشت)
۵۰. **گزینه ۴** بررسی گزینه‌ها:
گزینه ۱: گزارد (رساندن، آدا کردن)
گزینه ۲: غلط املائی وجود ندارد.
گزینه ۳: غلط املائی وجود ندارد.
گزینه ۴: معمور (آباد) - منسوب (نسبت داده‌شده)
۵۱. **گزینه ۲** با توجه به معنی جمله می‌توانیم به پاسخ درست برسیم: گزینه ۱: از این به بعد داستان هفت‌خوان موجب شگفتی ما نمی‌شود.

۶۳. گزینه ۴

نکته: برای فهمیدن جهش ضمیر بهتر است که ابتدا به جای ضمیر متصل، ضمیر منفصل بیاوریم.

م ← من	مان ← ما
ت ← تو	تان ← شما
ش ← او	شان ← آنها / ایشان

- (۱) دعای **مَنْت** کی شود سودمند ← دعای من تو را کی شود سودمند ← دعای من برای تو کی سودمند شود ← ضمیر متصل بر جای خود مانده است.
- (۲) من به تو درج سخن عقده‌های بسته می‌دهم ← ضمیر متصل پس از بازگردانی بر جای خود می‌ماند.
- (۳) ز سوز سینه و اشک من برای تو زبانی نیست ← ضمیر متصل پس از بازگردانی بر جای خود می‌ماند.
- (۴) اگر از حال من هیچ **دلت** نمی‌سوزد ← می‌بینیم که پس از بازگردانی ضمیر متصل «ت» جابه‌جا شده و پس از دل (دل تو) آمده است.

۶۴. گزینه ۲

«میان» استعاره از «کمر» / موی میان: اضافه تشبیهی: کمر به مو تشبیه شده است. به سبب باریکی / اغراق در توصیف «میان» کمر به مو / پسته دهان: اضافه تشبیهی، دهان: مجاز از لب

۶۵. گزینه ۲

جناس‌ها:

- (۱) گل، دل / گل، گل / یار، تا
(۳) مهر، مهر
(۴) ملک، ملک

در گزینه ۲، واژه «شکر» تکرار شده است.

۶۶. گزینه ۱

- (۱) مجاز: گل (بهار) / صنم (یار)
(۳) واج آرایی: تکرار و گوشنوازی صامت «ش»
(۴) تشبیه: ماهوش تو (صنم) به ماه تشبیه شده است.

نکته: چون منظور از ماهوش و صنم (یار) انسان است، ای ماهوش و ای صنم تشخیص نیستند.

۶۷. گزینه ۴

ماه: استعاره از «یار» است / شکر خنده: اضافه تشبیهی مقلوب است. خنده به شکر تشبیه شده است و در عین حال حس آمیزی نیز ایجاد شده است.

۶۸. گزینه ۱

- در بیت یک هیچ واژه‌ای در معنای «نانهاده» به کار نرفته است.
- استعاره بیت ۲: لعبت چالاک: استعاره از یار
بیت ۳: فتنه ایام: تشخیص یا استعاره مکنیه
بیت ۴: دامن آفاق: اضافه استعاری و تشخیص

۶۹. گزینه ۲

تشبیهات هر بیت:

- ب: باران رحمت
ج: دل به پروانه (صفت: ادات تشبیه) / آتش عشق
ه: بنات نبات
و: مهد زمین، دایه ابر

۷۰. گزینه ۳

موج بحر: استعاره از حوادث ناگوار / دیوار آست: اضافه تشبیهی / تلمیح به ماجرای نوح / بحر، موج، کشتیان: مراعات نظیر
کنایه در بیت وجود ندارد، پس گزینه‌های ۱ و ۴ حذف می‌شود و حس آمیزی هم

نداریم؛ پس گزینه ۲ هم رد می‌شود، جناس هم وجود ندارد.

۷۱. **گزینه ۴:** در سجع گزینه ۴ یعنی «حیات» و «ذات» تعداد هجاها یکسان نیست. فقط حرف آخر این دو واژه یکسان است. نداشتن وزن یکسان از ارزش موسیقایی و گوشنوازی آن کاسته است.

بررسی سجع‌ها:

- (۱) ندرد، نبرد ← یکسانی در تعداد هجا و یکسانی در حرف آخر
(۲) شده، گشته ← یکسانی در تعداد هجا و یکسانی در حرف آخر
(۳) در بر گرفته، بر سر نهاده ← یکسانی در تعداد هجا و یکسانی در حرف آخر
(۴) حیات، ذات ← فقط در دو حرف آخر یکسانی دارند.

۷۲. گزینه ۴

کلمات مسجع ← قربت و نعمت

نکته: گاهی پس از کلمات مسجع فعل به قرینه لفظی حذف می‌شود: ..... قربت است ..... نعمت است |

۷۳. گزینه ۳

بررسی گزینه‌ها:

- (۱) نفس‌ها و دل‌ها سجع نیستند؛ زیرا سجع در پایان جمله‌ها است.
(۲) منی و منی سجع نیستند، زیرا تکرارند مثل ردیف در شعر
(۴) گفتم و کنم سجع نیستند، زیرا در مقابل هم قرار نگرفتند.

۷۴. گزینه ۱

در گزینه ۱، «سر» در معنی حقیقی به کار رفته است، اما در سایر گزینه‌ها:

- (۲) سر: اندیشه، تصمیم
(۳) سر: تمام وجود انسان
(۴) سر: مو

۷۵. **گزینه ۳:** در این بیت «بخشش عام» بیانگر شمول رحمت الهی است، یعنی بخشش و بخشایش الهی شامل همه می‌شود.

۷۶. **گزینه ۴:** این مصراع تجرّ عاشق و سعی در حفظ راز است.

۷۷. **گزینه ۴:** مفهوم مشترک ۲ بیت: عجز در وصف به سبب عدم درک مفهوم کلی سایر ابیات:

- (۱) پیدا و پنهان بودن و عاشق بودن همگان: کلک: قلم
(۲) هر کس به گمان خود خدا را تعریف می‌کند.
(۳) زیبایی روی یار

۷۸. گزینه ۲

خداوند از زنبور، عسل آفرید (معادل عبارت: عصاره تاکی به قدرت او شهد فایق شده) نخل تناور کند ز دانه خرما (معادل عبارت: تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته) مفهوم کلی سایر ابیات:

- (۱) تقدیرگرایی
(۳) عظمت ممدوح شاعر
(۴) گزینش خدا و طریق او توسط شاعر

۷۹. **گزینه ۱:** در گزینه ۱، شاعر عاشق از این که یار او را از دیدن رخ خود محروم کرده است سپاس گزار است؛ زیرا نتیجه‌اش را مرگ خود می‌داند. در سایر گزینه‌ها، مفهوم ناتوانی و عجز در شکرگزاری تکرار شده است، مثل مفهوم بیت مورد سوال

۸۰. **گزینه ۳:** مفهوم بیت ۳: بی‌نیازی خداوند / عفو الهی

مفهوم سایر ابیات: توصیه به طاعت و بندگی حق

- (۱) مانند اوحدی بندگی کن که خداوند طاعت مخلوق را پاسخ نیک می‌دهد.
(۲) مصراع دوم: تو بندگی کن که خداوند به بندگان توجه خواهد کرد.
(۴) اگر از خدا فرمانبری کنی از بندگان خاص می‌شوی.

۸۱. **گزینه ۴:** از خود بی‌خودی عاشق، پیام بیت سوال و بیت ۴ است.